

MORAVSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA OLOMOUČ

Ústav ekonomie

Vývoj zadluženosti domácností v České republice v letech 2007 – 2017

Development of Household Indebtedness in the Czech Republic in 2007 – 2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Nikola Čechová

Vedoucí práce: Ing. Eva Jílková, Ph.D.

Olomouc 2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikola Čechová**
Osobní číslo: **M16005**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Vývoj zadluženosti domácností v České republice v letech 2007 - 2017**
Téma anglicky: **Development of Household Indebtedness in the Czech Republic in 2007 - 2017**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

- formulace cíle práce
- zvolené metody ke zpracování

Teoretická část

- vymezení základních pojmů (domácnost, příjem, disponibilní důchod, dluh, zadluženost, finanční trh...)

Praktická část

- analýza sledovaných ukazatelů v čase
- identifikace problematických oblastí, komparace s jinými zeměmi
- návrhy řešení, predikce

Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JUREČKA, Václav. Makroekonomie. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert. ISBN 978-80-271-0251-8

CERVENKA, Andreas. Peníze: jakou mají cenu?. Praha: Práh, 2014. ISBN 978-80-7252-504-1

JANDA, Josef. Jak žít šťastně na dluh. Praha: Grada, 2013. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4833-7

JÍLEK, Josef. Finanční trhy a investování. Praha: Grada, 2009. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-1653-4

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Eva JÍLKOVÁ, Ph.D.

Ústav ekonomie

Datum zadání bakalářské práce: **25. května 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. března 2019**

Podpis studenta: *Čuková* Datum: *2.7.2018*

Podpis vedoucího práce: *Eva Jílková* Datum: *18.6.2018*

Kovačičinová

Mgr. Irena KOVAČIČINOVA
prorektorka

Jílková

Ing. Eva JÍLKOVÁ, Ph.D.
manažer ústavu

V Olomouci dne 11. června 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen zdroje uvedené v seznamu literatury a použitých zdrojů.

Tištěná verze textu práce je shodná s textem práce na CD nosiči a elektronickou verzí vloženou do studijního systému IS/STAG

V Olomouci dne 27. 3. 2019

Nikola Čechová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce, Ing. Evě Jílkové, Ph.D. za odborné vedení práce, za cenné rady a ochotu v průběhu zpracování této práce.

Obsah

ÚVOD.....	8
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRO ZJIŠTĚNÍ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ	9
1.1 MAKROEKONOMICKÝ KOLOBĚH	9
1.2 SEKTOR DOMÁCNOSTÍ	10
1.3 FINANČNÍ TRH	11
1.3.1 Dluhový trh	11
1.3.2 Finanční riziko	12
1.4 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT	13
2 DŮCHODY SEKTORU DOMÁCNOSTÍ.....	14
2.1 OSOBNÍ DŮCHOD	15
2.2 DISPONIBILNÍ DŮCHOD	16
2.2.1 Spotřeba a úspory	16
2.3 FINANČNÍ HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTÍ	17
2.3.1 Příjmy domácností	17
2.3.2 Výdaje domácností	17
2.3.3 Finanční hospodaření domácností	22
3 ÚVĚROVÉ OBCHODY	24
3.1 SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY	25
3.1.1 Zákon o spotřebitelském úvěru	26
3.1.2 Typy spotřebitelských úvěrů	26
4 ZADLUŽENOST SEKTORU DOMÁCNOSTÍ.....	28
4.1 DLUHOVÉ VZTAHY	29
4.2 PŘÍČINY ZADLUŽOVÁNÍ	29
4.3 PRODLENÍ FYZICKÝCH OSOB	30
4.4 DOPADY ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ	31
4.4.1 Exekuce	31
4.4.2 Osobní bankrot, konkurs	32
5 VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ 2007 – 2018.....	35
5.1 VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2007	36
5.2 VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2008	39

5.3	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2009	41
5.4	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2010	44
5.5	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2011	46
5.6	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2012	48
5.7	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2013	51
5.8	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2014	53
5.9	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2015	56
5.10	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2016	58
5.11	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2017	60
5.12	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ V ROCE 2018	63
6	KOMPARACE DÍLČÍCH KATEGORIÍ ÚVĚŘŮ DOMÁCNOSTÍ.....	68
6.1	KOMPARACE ÚVĚŘŮ NA SPOTŘEBU DOMÁCNOSTÍ 2007 – 2018	68
6.2	KOMPARACE ÚVĚŘŮ NA BYDLENÍ DOMÁCNOSTÍ V LETECH 2007 – 2018	70
6.3	KOMPARACE OSTATNÍCH ÚVĚŘŮ DOMÁCNOSTÍ V LETECH 2007 – 2018	71
7	NÁVRH ŘEŠENÍ DLUHOVÝCH PROBLÉMŮ PRO DOMÁCNOSTI	72
7.1	DESATERO ZODPOVĚDNÉHO DLUŽNÍKA	73
7.2	PŘEDCHÁZENÍ DLUHOVÝCH PROBLÉMŮ	74
7.3	SPRÁVNÉ ZADLUŽENÍ	74
	ZÁVĚR.....	76
	POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE.....	79
	SEZNAM OBRÁZKŮ	84
	SEZNAM GRAFŮ	85
	SEZNAM TABULEK	86
	SEZNAM PŘÍLOH.....	87
	PŘÍLOHY	88
	ANOTACE.....	90

Úvod

Zadluženost českých domácností se v posledních letech stala vážnou problematikou, která se dotýká většiny domácností, ale i celého státu a jeho ekonomického rozvoje. Představuje problém současnosti s nedozírnými následky do budoucnosti.

Zadluženost domácností a její vývoj je hojně rozebírán ve zpravodajství, ale i v okolí mých přátel a známých. O tomto tématu jsme mnohokrát diskutovali i v rámci výuky na Moravské vysoké škole Olomouc. Za účelem rozšíření povědomí o této problematice jsem se rozhodla pro zpracování bakalářské práce právě na toto téma. Vývoj zadluženosti domácností v České republice jsem se rozhodla analyzovat od roku 2007, v němž začala propuknout celosvětová hospodářská krize.

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy provést srovnání dílčích kategorií úvěrů, určit nejzatíženější oblast a navrhnout řešení dluhových problémů domácností. Mezi dílčí cíle patří specifikování teoretických východisek pro zjištění zadluženosti českých domácností.

Bakalářská práce je rozvržena na teoretickou a praktickou část. V první kapitole jsou definovány teoretická východiska pro zjištění zadluženosti domácností. Druhá kapitola je věnována specifikaci důchodů domácností. Třetí kapitola je určena pro objasnění úvěrových obchodů. V kapitole čtvrté je blíže vymezena samotná zadluženost. V páté kapitole je analyzován vývoj zadluženosti domácností v České republice v letech 2007 – 2018. Analýzu jsem provedla i v roce 2018, a to z důvodu aktuálnějšího pohledu na vývoj této problematiky. Kapitola šestá se zabývá komparací struktury zadluženosti českých domácností a v poslední kapitole je navrženo řešení dluhových problémů domácností.

Pro vypracování bakalářské práce jsem zvolila deskripci teoretických pojmů, analýzu statistických dat a následnou komparaci, predikci.

V teoretické části jsem využívala spíše knižní zdroje. V rámci praktické části jsem čerpala data zejména z webových stránek České národní banky a Českého statistického úřadu.

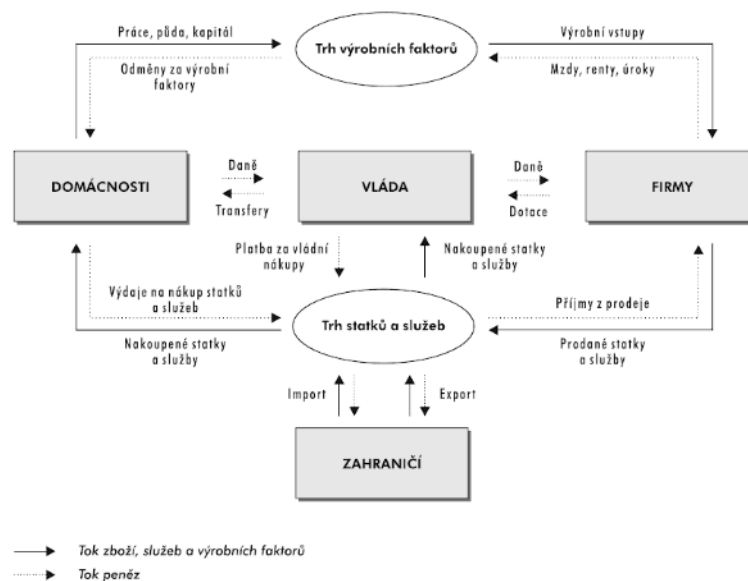
1 Teoretická východiska pro zjištění zadluženosti domácností

V úvodní kapitole je nutno si vymezit základní pojmy, které se pojí se zadlužením domácností.

1.1 Makroekonomický koloběh

Ekonomika je systém, ve kterém působí řada ekonomických subjektů, mezi nimiž se uskutečňují různé transakce. Rozlišujeme čtyři základní makroekonomické subjekty, kterými jsou domácnosti, firmy, vláda a zahraničí. Mezi makroekonomickými subjekty probíhají reálné toky (toky zboží a služeb, výrobních faktorů) a peněžní toky (toky důchodů a plateb). Souhrnné zachycení ekonomiky je velmi obtížné a prakticky nedosažitelné. Pro snadnější chápání bývá zobrazován makroekonomický koloběh, který je zjednodušeným modelem fungování ekonomiky.

Obr. 1: Makroekonomický koloběh

Zdroj: PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie*. 2006, s. 9-10.

V horní části makroekonomického koloběhu je zobrazen trh výrobních faktorů, na který domácnosti vstupují s nabídkou práce, půdy a kapitálu. Firmy na tomto trhu zastávají roli na straně poptávky, neboť si pronajímají od domácností jejich výrobní faktory, prostřednictvím nichž vytvářejí své produkty. Domácnostem náleží za poskytnutí výrobních faktorů od firem odměna, která bývá označována jako důchod. Domácnosti tedy obdrží důchod v podobě mzdy za práci, úroku za kapitál a renty za půdu.

Ve spodní části makroekonomického koloběhu je trh statků a služeb. Na tomto trhu statků a služeb firmy zaujímají pozici na straně nabídky. Firmy nabízejí své produkty, jež vytvořily pomocí pronajatých výrobních faktorů od domácností. Domácnosti, které získaly odměny za pronájem svých výrobních faktorů, zastávají roli na straně poptávky. Zahraničí je na trhu výrobků a služeb subjektem, jež zaujímá roli poptávajícího (ve formě exportu) i nabízejícího (ve formě importu). Vláda je subjektem, který na tomto trhu zaujímá pozici poptávajícího. Vláda získává své příjmy z daní, které vybírá od domácností a firem. Určitou část těchto finančních prostředků vláda využívá na nákup statků a služeb. Zbývající část těchto prostředků vláda poskytuje domácnostem ve formě transferů a firmám ve formě dotací.¹

1.2 Sektor domácností

Sektor domácností má dvě naprosto odlišné funkce. Domácnosti vystupují jako příjemci mezd a jiných důchodů, kteří uskutečňují spotřebu a vytvářejí úspory a jako výrobci, kteří produkují výrobky a služby. Právě z tohoto důvodu je doporučeno sektor domácností dále členit na subsektory, a to na základě různých funkcí a zdrojů důchodů těchto domácností. Nový evropský standard ESA 2010 dělí sektor domácností do těchto pěti subsektorů:

1. Zaměstnavatelé a osoby samostatně výdělečně činné.
2. Zaměstnanci.
3. Příjemci důchodů z vlastnictví výrobních faktorů.
4. Příjemci penzí.
5. Příjemci ostatních transferů.

Český statistický úřad člení sektor domácností na následující dva subsektory:

1. Podnikatele (fyzické osoby jako živnostníci a osoby samostatně výdělečně činné), pro něž je tržní produkce výrobků a služeb jejich hlavní funkcí.
2. Spotřebitele, u nichž spotřeba představuje jejich hlavní funkci.²

¹ Srov. PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie*. 2006, s. 9-10.

² Srov. ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza*. 2016, s. 88.

1.3 Finanční trh

V rámci trhu výrobních faktorů, který je znázorněn na makroekonomickém koloběhu v této kapitole, existuje trh financí. Finanční trh představuje nedílnou součást finančního systému. Nabídka a poptávka po finančních nástrojích probíhá právě na tomto trhu. Tento trh členíme dále na trh peněžní a kapitálový.

V rámci finančního trhu působí většinou tyto subjekty:

1. Fyzické osoby (domácnosti).
2. Nefinanční firmy.
3. Finanční a veřejné instituce.

Fyzické osoby dělíme podle jejich čistého finančního majetku, který vypočítáme jako rozdíl mezi finančními aktivy a závazky na chudou, střední a bohatou třídu. Čistý finanční majetek nemůžeme vyjádřit pouze rozdílem mezi aktivy a závazky, protože reálný majetek, kterým jsou obvykle nemovitě věci, nemůžeme zařadit do finančního majetku.

1.3.1 Dluhový trh

Dluhový trh je spjatý s úvěrovým rizikem. Na tomto trhu se uskutečňují operace s dluhovými finančními prostředky, které se vyznačují určitou splatností, avšak existují dluhopisy, které mají nekonečnou splatnost. Vystupují zde dvě strany, které nesou název věřitel a dlužník.

Dluhový trh se rozlišuje na peněžní a kapitálový. Peněžní trh představuje dluhové finanční prostředky s dobou splatnosti do 1 roku. Kapitálový trh zaujímají dluhové cenné papíry, jejichž doba splatnosti převyšuje 1 rok, včetně akciových cenných papírů. Hypotéky na tento trh nepatří. Lidé se většinou o tuto kategorii zajímají pouze výjimečně. V rámci peněžního trhu jsou obvyklé velké objemy finančních nástrojů, menší množství zúčastněných osob a nízké transakční náklady. Peněžní trh je méně formalizovaný než trh kapitálový. Na tomto trhu se uskutečňují operace ve větším objemu, a proto ho můžeme také nazvat jako velkoobchodní trh.³

³ Srov. JÍLEK, Josef. *Finanční trhy a investování*. 2009, s. 63-65.

1.3.2 Finanční riziko

Rizika představují nevyhnutelnou součást všech činností. V rámci finančního trhu máme rizika finanční. Finanční riziko můžeme definovat jako potenciální finanční ztrátu, která hrozí danému subjektu na finančním trhu. Tato ztráta zatím neexistuje. Většinou se jedná o ztrátu, která plyne z finančního nebo komoditního nástroje. Ztráta, která již existuje, bývá označována jako očekávaná ztráta. Ztrátu potenciální nazýváme ztrátou neočekávanou.

Hlavní kategorie finančních rizik:

1. Úvěrové riziko.
2. Tržní riziko.
3. Likvidní riziko.
4. Operační riziko.
5. Obchodní riziko.

V souladu s tématem bakalářské práce se jeví jako nejpodstatnější riziko úvěrové, neboť třetí kapitola je věnována právě úvěrům.

1.3.2.1 Úvěrové riziko

Úvěrové riziko je přímo spjato s dluhovým trhem a je nejdůležitějším rizikem v rámci finančního trhu. Představuje riziko, že dlužník nemusí splnit své závazky včas a v plné výši. Tyto závazky plynou z úvěrových, obchodních a investičních operací, z platebních styků a vypořádávání cenných papírů při obchodování na vlastní i cizí účet.

Úvěr můžeme formulovat jako očekávání obdržení peněžních prostředků. Úvěrové riziko potom představuje pravděpodobnost, že toto očekávání nebude naplněno. Jeho určení se skládá z vnějšího úvěrového hodnocení, jež vykonávají hodnotící agentury, a z vnitřního úvěrového hodnocení, které si vytvářejí finanční a nefinanční podniky samy pro sebe.

Dobrého zákazníka, u kterého je skoro jisté, že svůj úvěr naplní řádně a včas, banky rády přivítají a nabídnou mu nejvýhodnější podmínky. Pokud rizikovost klienta roste, banka navýší úrokové míry o úvěrové rozpětí. Je určena i hranice, od které by banky měly půjčku zákazníkovi ihned zamítnout.

Pro správu úvěrového rizika existuje pro věřitele podstatných „pět C“. Do této skupiny patří charakter (character), kapitál (capital), schopnost (capacity), podmínky (conditions) a zajištění (collateral).

Charakter ukazuje přístup dlužníka k věřiteli. Věřitelé pečlivě pozorují konání dlužníka a veškeré podezření o neobvyklých situacích nekompromisně vyhodnocují. V případě

vážnějších pochybností o zákaznickově poctivosti, může věřitel odmítnout případnou další spolupráci s tímto podezřelým klientem. Kapitál ukazuje schopnosti dlužníka navyšovat hodnotu pro sebe či vlastníka a tím uskutečňovat základní princip svého snažení nebo podnikání. Schopnost představuje celistvost dlužníka brát na sebe závazky a přijmout povinnosti. Pod pojmem podmínky v tomto případě chápeme podmínky makroekonomické, ve kterých se dlužník nachází a v podstatě na ně nemá žádný vliv. Na základě hospodářského cyklu se mění kvalita dlužníků. V období konjunktury jsou nízké úroky a přichází navýšení subjektů, které jsou schopny podnikat a vytvářet zisk. V období recese mnoho podnikání zaniká z důvodu vysoké konkurence. Zajištění je výraz pro záchranu, kterou použije dlužník v případě, že věřitel nebude plnit své dluhy, tak jak by měl.⁴

1.4 Hrubý domácí produkt

Pokud by byl ekonom požádán o shrnutí celé národní ekonomiky v jediné statistice, pravděpodobně by uvedl právě hrubý domácí produkt. HDP je nejdůležitějším měřítkem národního hospodářství. Ekonomové se při diskuzi o ekonomickém zdraví a pokroku národu obvykle zajímají právě o HDP než o jakákoliv statistická čísla.

Hrubý domácí produkt je peněžní hodnota veškerých výrobků a služeb, které byly vyprodukovány v dané zemi během určitého časového období, kterým je zpravidla jeden rok. V podstatě je HDP shrnutí všeho, co bylo zakoupeno za peněžní prostředky v daném časovém období. Veškeré nákupy spotřebitelů, a to od úhrady občerstvení v restauraci až po nákup nového automobilu, jsou zahrnuty do HDP. I veškeré transakce podniků, jako jsou např. nákup počítače, prodej zemědělské úrody apod., přispívají ke zvýšení HDP. Výdaje vlády, jako jsou např. výdaje na výstavbu dálnice či nových bombardérů rovněž zvyšují HDP.⁵

⁴ Srov. JÍLEK, Josef. *Finanční trhy a investování*. 2009, s. 67-68.

⁵ Srov. BREZINA, Corona. *Understanding the Gross Domestic Product and the Gross National Product*. 2012, s. 4-8.

2 Důchody sektoru domácností

Důchod představuje tokovou veličinu, která udává objem příjmů za určité časové období. Tento důchod je dán celkovými příjmy, které jednotlivci či domácnosti získají v rámci určitého časového intervalu (zpravidla za jeden rok).

Celkový důchod, který je vytvořený v dané ekonomice, má následující složení:

1. Pracovní příjmy (mzdy a platy).
2. Vlastnické příjmy (renty, úroky, dividendy).

V celé řadě světových ekonomik jsou důchody mezi jednotlivé domácnosti rozděleny velmi nerovnoměrně. Toto nerovnoměrné rozdělení plyne z působení tržního mechanismu, ve kterém mají podnikavější, aktivnější a schopnější jedinci více šancí získat vyšší příjmy.

Zhruba $\frac{3}{4}$ celkových důchodů společnosti představují právě pracovní příjmy. Existuje mnoho příčin vzniku rozdílů v těchto pracovních příjmech. Hlavním diferenciacním faktorem jsou rozdíly v příjmu z mezního produktu práce dílčích pracovníků. Na tento příjem mají vliv faktory, na kterých závisí mezní produkt práce a tržní cena statků, které daný jedinec produkuje. Dalším diferenciacním činitelem je rozdílná náročnost na kvalifikaci jednotlivých profesí a s tím spojená odlišná vybavenost lidským kapitálem. Nesmíme zapomenout ani na kompenzační rozdíly ve mzdách (znečištěné, nebezpečné nebo jinak nepříjemné prostředí), diskriminaci na trhu práce (pohlaví, rasa, národnost a náboženské vyznání), rodinné a sociální zázemí, štěstí apod. Význačnou příčinou nerovnoměrného rozdělení důchodů bývá také nerovnoměrné rozdělení bohatství, které často nastává díky dědictví. Diferenciace v důchodech a majetku je také způsobena odlišným sklonem k úsporám a odlišné ochotě podstoupit riziko v rámci podnikání.⁶

Domácnosti (jednotlivci) obdrží následující druhy důchodů:

1. Osobní důchod.
2. Disponibilní důchod.

⁶ Srov. JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. 2010, s. 306-307.

2.1 Osobní důchod

Osobní důchod (PI = personal income) představuje tok ročních důchodů domácností před zaplacením osobních důchodových daní. Do osobního důchodu řadíme pracovní a vlastnické, jak již bylo zmíněno výše.

Osobní důchod ovšem nepředstavuje celkovou hodnotu důchodu domácnosti. Hodně zboží a služeb bývá vydáno přímo jako důchod v naturáliích než získáváno na trhu. Např. mnoho méně majetných občanů bydlí v ubytovnách, za něž platí nízký nájem nebo neplatí nájem žádný. Z toho vyplývá, že obdrží vyšší podíl celkového výstupu, než představuje pouze jejich peněžní důchod. Lidem s nízkými důchody bývají poskytovány potravinové poukázky, za něž si mohou zakoupit pouze potravinové zboží. Příjemci potravinových poukázek jsou na tom tedy lépe, než vypovídá velikost jejich osobního důchodu, v němž nejsou započítány potravinové stravenky.

Důchody v naturálních jednotkách nejsou určeny pouze pro domácnosti s nízkými důchody, ale i pro studenty středních a vysokých škol. Veřejné školství přijímá dotace od veškerých daňových plátců. Osobám starším 65 let náleží lékařské služby prostřednictvím lékařského programu, za něž přímo neplatí. Středoškolští pracovníci dostávají bezhotovostní sociální výhody (např. zdravotní pojištění, placená dovolená, příspěvky na penzijní pojištění), které nejsou zobrazeny na jejich výplatních listinách.⁷

Transferové platby přispívají ke zvýšení osobního důchodu domácností. Tyto platby představují pro domácnosti příjmy, za které nemusí plátcí (např. stát) poskytovat žádné výrobky ani protislužby. Adresáti je obdrží po splnění podmínek, které stanovil příslušný zákon, a to v podobě výdajů ze státního rozpočtu nebo rozpočtů místních. Mezi transfery řadíme zejména podpory v nezaměstnanosti a další sociální platby (starobní a invalidní penze, přídavky na děti, rodičovské příspěvky, vdovské a sirotčí důchody, příspěvky na bydlení, porodné, pohřebné apod.).⁸

V zemích s tržní ekonomikou vlastní domácnosti téměř veškeré výrobní faktory (půda, práce, kapitál a přírodní zdroje). Domácnosti poskytují služby výrobních faktorů firmám, které vytváří produkty dané ekonomiky.

⁷ Srov. SCHILLER, Bradley R. *Mikroekonomie*. 2004, s. 325-326.

⁸ Srov. JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. 2013, s. 318.

2.2 Disponibilní důchod

Domácnosti nemají k dispozici celý svůj osobní důchod, protože určitá část z tohoto důchodu podléhá osobním důchodovým daním (přímým daním). Důchod po zdanění, který náleží domácnostem, nazýváme důchodem disponibilním.⁹

Přímé daně jsou adresné a zohledňují důchodovou nebo majetkovou situaci dané osoby. Z toho vyplívá i členění přímých daní, a to na důchodové a majetkové daně. Osobní důchodové daně zohledňují důchodovou situaci daného poplatníka, protože jsou vyměřovány na základě jeho osobního důchodu nebo důchodu z podnikání. To znamená, že poplatník je schopen tyto daně odvádět do státního rozpočtu.¹⁰

Disponibilní důchod patří mezi základní ekonomické ukazatele, které umožňují zhodnocení celkového stavu ekonomiky. Představuje důležité kritérium zdrojů financí pro jednotlivé domácnosti. Ekonomové disponibilní důchod užívají pro výpočet míry osobních úspor, mezního sklonu ke spotřebě a mezního sklonu k úsporám.¹¹ Důchod disponibilní domácnosti rozvrhují na spotřebu a úspory.

2.2.1 Spotřeba a úspory

Spotřeba je aktivita, při níž je zboží zakoupeno a poté dochází k uspokojení potřeb ve stávajícím období. Spotřebu představují potraviny a běžné spotřební zboží denní potřeby, které jsou nakupovány a konzumovány právě dnes.

Úspora je aktivita, v jejímž rámci nejsou zdroje využívány na současnou spotřebu, ale jsou uspořeny a jejich využití nastává až v období budoucím.

Čisté úspory se mohou vytvořit tehdy, když domácnosti využívají některé ze svých současných zdrojů, aby zvýšily své bankovní zůstatky, kupovaly akcie a dluhopisy nebo půjčovaly peníze jednotlivým firmám. Čisté úspory zvyšují spokojenost v budoucím období, kdy jsou spotřebovávány.¹²

⁹ Srov. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2017, s. 41-43.

¹⁰ Srov. *Týmový web* [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://mvso.sharepoint.com/>

¹¹ Srov. *INVESTOPEDIA* [online]. [cit. 2018-11-22].

<https://www.investopedia.com/terms/d/disposableincome.asp>

¹² Srov. BRYANT, W. Keith a Cathleen D. ZICK. *The Economic Organization of the Household*. 2006, s. 87.

2.3 Finanční hospodaření domácností

Před vymezením finančního hospodaření domácností je třeba vymežit příjmy a výdaje.

2.3.1 Příjmy domácností

Příjmy domácností jsou pravidelné příjmy za určité období, zpravidla za jeden měsíc. Příjmy lze rozčlenit do následujících skupin:

1. Hlavní druh příjmu – čistý příjem ze zaměstnání nebo podnikání.
2. Příjmy z nájmu, dividend a vyplacené úroky.
3. Sociální příjmy – podpora v nezaměstnanosti, starobní či invalidní důchody, přídavky na děti apod.
4. Mimořádné příjmy – příjmy, které nejsou pravidelné, a proto je nelze započítat do finančního rozpočtu, patří zde různé výhry, příjmy z prodeje nepotřebných věcí či peníze darované příbuznými či přáteli.¹³

Příjmy domácností se mohou odlišovat méně či více. Nikdy však nebudou zcela totožné. Výše příjmu záleží zejména na pracovní pozici každého jedince. Dále zde hraje svou roli vzdělání, praxe, znalost cizích jazyků, úspěšnost společnosti apod.

2.3.2 Výdaje domácností

Výdaje domácností jsou peněžní prostředky, jejichž vynakládání je nutné pro zabezpečení chodu domácnosti, bydlení a další nezbytné potřeby.

Výdaje lze členit na povinné, nutné a zbytné. Povinné výdaje se pravidelně opakují, většinou měsíčně a je obtížné se jim vyhnout nebo je redukovat. Tyto platby vyplývají ze smluv, ze zákona nebo jiných závazků domácností. Nesplnění těchto závazků vystavuje tuto domácnost hrozbě sankcí, a to jak finančních, tak morálních, přičemž právě tyto sankce jsou často zárodkem budoucího zadlužení domácností. Mezi tyto povinné výdaje řadíme splátky dluhů, platby alimentů, stravného nebo školného, platby daní, poplatků či jiných pokut, úhrady nákladů v předškolních zařízeních a poplatky za členství v klubech, sportovních zařízeních nebo v politických stranách.

V případě nutných výdajů se jedná o úhrady, které jsou nepovinné. Neplacení těchto výdajů není postihnuto žádnou sankcí. Úhrada těchto výdajů bývá ekonomicky výhodnější. Typickým příkladem je zakoupení předplaceného kupónu na MHD nebo dálniční známky. Do

¹³ Srov. BÁRTA, Zbyněk. *Finanční gramotnost - Výpočty v Excelu*. 2014, s. 99.

této kategorie výdajů bychom měli dále zařadit i výdaje na zajištění základních potřeb života domácnosti, a to zejména na potraviny a oblečení.

Zbytné výdaje nevznikají z důvodu uzavření smlouvy, ze zákona, ani na životní potřeby. Tyto výdaje vynakládáme z vlastní vůle, nikoli z donucení či nutnosti. Jsou ovlivnitelné, lze je kontrolovat a redukovat snížením či omezením spotřeby. Mezi tyto zbytné výdaje můžeme řadit cigarety, alkohol, kosmetiku apod.¹⁴

Podle mezinárodní klasifikace COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose) členíme výdaje do následujících kategorií:

1. Potraviny a nealkoholické nápoje.
2. Alkoholické nápoje a tabákové výrobky.
3. Oděv a obuv – oděvní materiály a doplňky, oděvy, textilní galanterie, obuv.
4. Bydlení, voda, energie, paliva – nájemné, platby za využívání družstevního bytu, služby související s užíváním bytu, výrobky a služby pro běžnou údržbu bytu, odvoz odpadků, vodné a stočné, veškeré druhy energií (elektřina, voda, plyn), tuhá paliva.
5. Vybavení bytu, zařízení domácnosti, opravy – nábytek a bytové vybavení, koberce, bytové textil včetně ložního prádla, domácí spotřebiče, kuchyňské potřeby pro domácnost, zboží a služby pro běžnou údržbu domácnosti, náradí, nástroje a různé potřeby pro dům a zahradu.
6. Zdraví – léčiva a zdravotnické potřeby, stomatologické výrobky, služby očních optiků a lékařů, lázeňský péče, regulační poplatky.
7. Doprava – osobní dopravní prostředky vč. oprav a náhradních dílů, pohonné hmoty, veřejná doprava (železniční, autobusová, letecká, místní), doprava žáků a studentů.
8. Pošty a telekomunikace – poštovní a telefonní služby, telefony.
9. Rekrece a kultura – rozhlasové a televizní přijímače, přehrávače a rekordéry, osobní počítače, hudební nástroje, sportovní potřeby včetně oprav, knihy, noviny a časopisy, hračky, kulturní a sportovní aktivity, tuzemské i zahraniční rekreace, květiny a domácí zvířata.
10. Vzdělávání – zahrnujeme zde i jazykovou a uměleckou výchovu.
11. Stravování a ubytování – patří zde jídlo a nápoje zakoupené v kavárnách, restauracích.

¹⁴ Srov. *Peníze.cz* [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/financni-poradenstvi/56764-rodinny-rozpocet-vydaje-nezbytno-nutno-a-zbytno>

a podobných zařízeních, závodní a školní stravování, ubytování v hotelích, penziencech, chatách, na internátech a vysokoškolských kolejích.

12. Ostatní zboží a služby – služby osobní péče, elektrické spotřebiče pro osobní péči, kosmetické výrobky, hodinky, klenoty, kožená galanterie, pojištění, sociální a finanční služby, správní a administrativní poplatky.¹⁵

Lidé se nejčastěji dostávají do dluhových problémů kvůli jednorázovým nečekaným výdajům, které jsou vynakládány na delší dobu. Jedná se o vyšší finanční částky, které se nedají dopředu naplánovat, ani odložit. Tyto výdaje nastávají např., pokud se nám pokazí různé domácí spotřebiče, nabouráme automobil, musíme vyplatit partnera při rozvodu apod. Právě tato kategorie úvěrů nejčastěji vede k zadlužování. Výdaje vynakládáme za účelem uspokojování našich lidských potřeb.

¹⁵ Srov. BÁRTA, Zbyněk. *Finanční gramotnost - Výpočty v Excelu*. 2014, s. 99-100.

2.3.2.1 Potřeby a jejich uspokojování

Lidská potřeba je nedostatek něčeho, který si člověk uvědomuje nebo pociťuje, který ho podněcuje k úkonům, jejichž prostřednictvím lze tento nedostatek odstranit. Lidské potřeby představují hnací sílu vývoje lidské společnosti, neboť neustále předbíhají alternativy svého uspokojení.

V ekonomii existuje celá řada lidských potřeb, které lze členit podle různých aspektů. Lidské potřeby bývají nejčastěji duševní a fyzické, intenzivní a méně intenzivní. Dále existují potřeby, které jsou způsobeny reklamou či snahou jedince o překonání svého okolí ve vlastnictví či spotřebě prestižních statků.¹⁶

2.3.2.1.1 Maslowa hierarchie potřeb

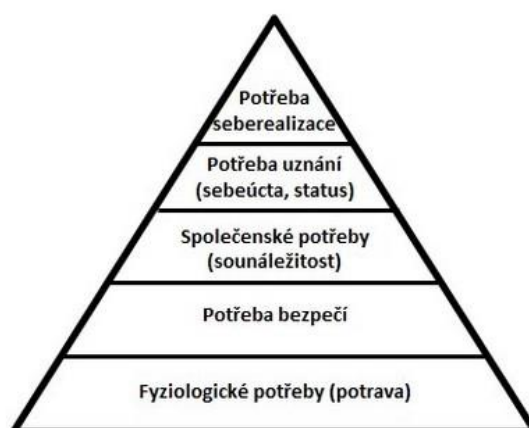
Existuje široká škála potřeb, které řídí lidské chování. Lidé pociťují určité neuspokojené potřeby, které se snaží přizpůsobením svého chování uspokojit. Jakmile je určitá potřeba uspokojena, přichází potřeba další, kterou chce daný jedinec také uspokojit.

Na základě Maslowy pyramidy dochází k uspokojování lidských potřeb, potažmo vydávání peněžních prostředků, čímž následně vznikají výdaje. Domácnosti mnohdy nemají dostatek finančních prostředků, aby mohly uspokojit veškeré své potřeby. Lidé tedy nehradí vzniklé výdaje pouze z disponibilních důchodů, ale i z úvěrů. Lidské potřeby tedy představují základní příčinu zadlužování domácností.

Abraham Maslow utřídil lidské potřeby, které následně hierarchicky seřadil do podoby pyramidy. Základna pyramidy se skládá ze základních, nejnižších potřeb. Vrchol pyramidy zauímají potřeby nejvyšší. Abraham Maslow se domnívá, že lidské potřeby přicházejí postupně. Potřeba vyššího řádu u člověka nastává tehdy, je-li uspokojena potřeba nižšího řádu.

¹⁶ Srov. JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. 2010, s. 28.

Obr. 2: Maslowova pyramida lidských potřeb

Zdroj: <https://www.intuitivnimarketing.cz/maloobchod/dobra-pece-korumpuje>

Základní potřeby, jejichž uspokojení je nutné pro samotné přežití označujeme jako potřeby fyziologické. Radíme zde potřebu jídla, pití, dýchání apod. Potřeby jistoty představují neexistenci nebezpečí či ohrožení, jako je např. potřeba bydlení a stálého příjmu. Potřeba sounáležitosti vyjadřuje potřebu patřit do nějaké sociální skupiny, dobře vycházet se svou rodinou, přáteli, ale i spolupracovníky. V rámci potřeby uznání člověk touží po náležitém ocenění, ať už v podobě sebeocenění, tak i respektu a uznání od svého okolí. Často zde radíme i získání určitého společensky uznatelného sociálního statusu, tzn. veřejností kladně vnímané profese. Potřeba seberealizace znamená, že lidé více touží být sami sebou, uskutečňovat veškeré své schopnosti a prosazovat své nadání.¹⁷

2.3.2.2 Druhy statků

Domácnosti vynakládají své finanční prostředky na nákup různých druhů statků. Obecně rozlišujeme statky žádoucí, nežádoucí a lhostejné. Statky žádoucí můžeme nazvat i jako normální statky (angl. goods), kterým spotřebitel dává přednost, jeho nákupem a spotřebou uspokojuje svou potřebu a navyšuje svůj užitek. Pokud je snížena cena normálního zboží, tak spotřebitelé obvykle nakoupí větší množství tohoto typu zboží.

Členění normálních statků je následující:

- nezbytné (např. voda, chléb apod.),
- luxusní (např. drahé šperky, automobily, mobilní telefony apod.).

¹⁷ Srov. *Týmový web* [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://mvso.sharepoint.com/>

Druhou skupinu představují statky nežádoucí (angl. bads), lze využít i označení podřadné nebo méněcenné. Při spotřebě tohoto typu statků dochází ke snížení spotřebitelova užítku. Podřadné či méněcenné statky bývají vyhledávány spotřebiteli s nízkým příjmem.

Dále existují statky lhostejné, které lze nazvat i jako statky neutrální. Spotřeba lhostejných statků nepůsobí na velikost užítku spotřebitele. Spotřebitel u tohoto typu statků považuje počet a jejich následnou spotřebu za lhostejné.¹⁸

2.3.3 Finanční hospodaření domácností

Podstatou finančního hospodaření domácností je dlouhodobé vyrovnání příjmů a výdajů, tedy tvorba alespoň vyrovnaného rozpočtu, nejlépe rozpočtu přebytkového. Musí tedy platit následující vztah: **příjmy domácností \geq výdaje domácností.**

Pokud jsou příjmy menší než výdaje, hovoříme o rozpočtu deficitním. Zhruba 2/3 domácností není schopno realizovat přebytkový rozpočet. Cílem rodinného hospodaření je, aby byla domácnost a její členové zabezpečeni a bylo zajištěno její bezproblémové fungování bez nutnosti pomoci ze strany státu či společnosti.

S nesrovnalostí mezi příjmy a výdaji se můžeme vypořádat dvěma způsoby, a to snížením výdajů nebo zvýšením příjmů. Vhodná je kombinace obojího.

Snížení výdajů můžeme dosáhnout šetřením, tedy úplným zanecháním spotřeby určitého zboží či služby, nebo opatřením méně nákladného produktu sloužícího k uspokojení této potřeby daného subjektu. Schopnost opatrné a promyšlené spotřeby a schopnost kontroly výdajů je důkazem finanční gramotnosti v hospodaření domácností. Vzdání se určitých výdajů, na které jsme si již zvykli, bohužel není zrovna příjemné. Je třeba si nejprve vytvořit analýzu vlastního spotřebního chování a svých nákupních zvyklostí.

Zvyšování příjmů je na rozdíl od snižování výdajů dlouhodobější záležitostí. Navýšení příjmů můžeme dosáhnout získáním vyššího vzdělání, rekvalifikace či změnou oboru. V kratším časovém období lze příjmy navýšit prostřednictvím dalšího pracovního úvazku, brigády nebo změnou zaměstnavatele.

¹⁸ Srov. JÍLKOVÁ, E. Mikroekonomie. 2012, s. 24-25

Klíčová je tvorba měsíčních rozpočtů. Ideální je sledovat nejen vyhodnocování příjmů a výdajů, ale rovněž i cash-flow, tzn. přehled peněžního toku. Podstatou je zajistit, aby vzniklé výdaje měly k dispozici odpovídající příjmy. Neměl by nastat stav, kdy plánované výdaje a příjmy jsou v rovnováze, protože výdaje je nutno platit začátkem měsíce a příjmy obdržíme na konci měsíce.¹⁹

¹⁹ Srov. *Proč se finančně vzdělávat?* [online]. Praha [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/rozpocet/>

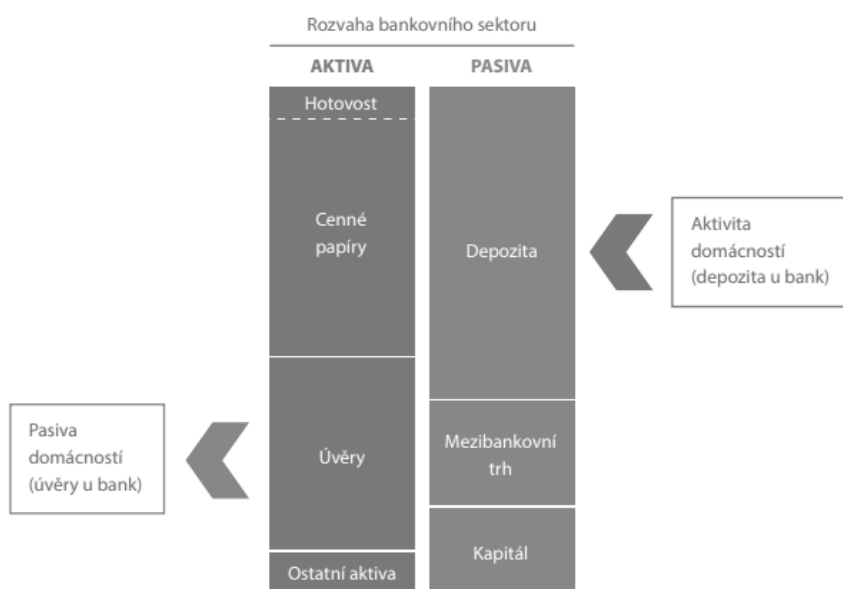
3 Úvěrové obchody

Úvěrové obchody jsou obchody, které se účetně zobrazují v rozvaze obchodní banky na straně aktiv. Banky v rámci těchto obchodů zaujmají pozici věřitele, vznikají jim tedy pohledávky nebo jiná vlastnická práva. Banky směřují své operace na investování finančních prostředků, aby získaly co nejvyšší výnosy s přijatelnou mírou rizika.

Banka musí brát v potaz dva základní cíle, kterými jsou:

- Rentabilita banky, které lze dosáhnout prostřednictvím výnosně uplatněných zdrojů.
- Stabilita banky, které lze dosáhnout na základě řízení rizika.²⁰

Obr. 3: Schématická rozvaha bankovního systému v České republice

Zdroj: Česká bankovní asociace

Nový občanský zákoník uvádí, že „smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.“²¹

²⁰ Srov. Masarykova univerzita [online]. [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/>

²¹ Portál POHODA [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/obcanske-pravo/novy-obcansky-zakonik/uver/>

Úvěry lze členit do těchto dvou základních forem:

- Zbožové úvěry, které nabízí jednotliví výrobci či obchodníci ve formě zboží, nejvíce využívanými bývají obchodní úvěry nebo prodej zboží na splátky.
- Peněžní úvěry, které jsou v hotovostní či bezhotovostní peněžní formě.

Další možnosti rozdělení úvěrů:

- Podle subjektu, kdy jedním subjektem je věřitel, který poskytuje úvěru a subjektem druhým je dlužník, který daný úvěr přijímá. Do této skupiny řadíme úvěry mezibankovní, mezivládní, mezistátní atd.
- Podle objektu na účelové a neúčelové, kdy mezi účelové patří spotřebitelský úvěr, kreditní platební karty, kontokorentní úvěr apod.
- Podle zajištění, a to na zajištěné a nezajištěné úvěry.
- Podle doby splatnosti na krátkodobé (splatnost do 1 roku), střednědobé (splatnosti do 5 let) nebo dlouhodobé úvěry (splatnost delší než 5 let).²²

3.1 Spotřebitelské úvěry

Zákon č. 257/2016 Sb., zákon o spotřebitelském úvěru – nový vymezuje spotřebitelský úvěr touto definicí: „*Spotřebitelským úvěrem je odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli.*“²³

Spotřebitelské úvěry jsou určeny fyzickým osobám pro účely financování jejich nepodnikatelských potřeb. Spotřebitelské úvěry jsou zprostředkovány zejména komerčními bankami a specializovanými finančními organizacemi. Tento typ úvěrů bývá využíván zejména na nákup spotřebního zboží nebo na úhradu různých služeb (např. dovolená). Dále lze spotřebitelskými úvěry financovat i nákup nebo rekonstrukci nemovitosti. Banky vyžadují na základě hodnoty a druhu úvěru odlišné formy zajištění. Existuje více forem zajištění úvěru, jako je např. ručení fyzickou nebo právnickou osobou, zástavní právo k cenným papírům, movité a nemovité věci, zřízení životního pojištění apod. Někteří finanční zprostředkovatelé zajištění úvěru nevyžadují.²⁴

²² Srov. KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví*. 2012.

²³ *BusinessCenter* [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z:

<https://business.center.cz/business/pravo/zakony/spotrebitelsky-uver-novy/>

²⁴ Srov. MACHKOVÁ, Hana. *Mezinárodní marketing*. 2015, s. 147.

3.1.1 Zákon o spotřebitelském úvěru

Zákon č. 257/2016 o spotřebitelském úvěru nabyl účinnosti v prosinci 2016 a přinesl určité změny ve prospěch spotřebitelů. Ale pozor! Žádný zákon nikdy neochrání osoby před zadlužením, lidé musejí být zodpovědní sami za sebe. V novém zákoně jsou zahrnuty všechny druhy úvěrů, půjček, hypoték, kreditních karet apod. Nepatří zde podnikatelské úvěry.

Podle předchozí úpravy zákona měl věřitel povinnost prověřit platební schopnosti klienta, pokud tento krok neučinil, smlouva byla prohlášena za neplatnou a věřitel musel vrátit celou jistinu. V tomto případě však mnohdy nebyl potrestán věřitel, nýbrž právě dlužník. Podle nové úpravy dlužník splácí jistiny pouze v takových splátkách, kterých je sám schopen. Splátky mohou být určeny soudem.

V rámci hypotéky je nyní možno jednou za rok splatit maximálně 25 % celkového dluhu, a to i mimo období konce fixace. V případě smrti, dlouhodobější nemoci nebo invaliditě lze hypotéku jednorázově splatit bez sankcí. Poplatek za jednorázovou splátku hypotéky lze maximálně uložit ve výši 50 000 Kč. Banky nově musejí sdělovat RPSN (roční procentní sazba nákladů). Dříve poskytování úvěrů spadalo pod vázanou činnost, nyní se to však činnost licencovaná.

Změny byly provedeny i v sankcích. Věřitel má právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, úroky z prodlení a smluvní pokuty.²⁵

3.1.2 Typy spotřebitelských úvěrů

Pro potřeby praktické části bakalářské práce je třeba rozdělit úvěry tímto způsobem, které užívá ČNB:

- Úvěry na spotřebu.
- Úvěry na bydlení.
- Ostatní úvěry.

Úvěry na spotřebu označují úvěry, které jsou poskytovány domácnostem k financování spotřeby zboží a služeb. Spotřební statky obsahují statky krátkodobé spotřeby, jako je např. jídlo a statky dlouhodobé spotřeby, mezi něž lze zařadit např. automobil, mobilní telefon apod.

²⁵ Srov. BERGMANNOVÁ, Lenka, Daniel HŮLE a David ŠMEJKAL. *PŮJČKY A ÚVĚRY* obezřetně a uvážlivě. 2016.

České domácnosti při pořizování vlastního bydlení zpravidla využívají tyto produkty:

1. Vlastní finanční prostředky.
2. Úvěry.
3. Stavební spoření.
4. Hypoteční úvěry (hypotéky).

Vlastní finanční prostředky řadíme mezi produkty, kterými lze financovat bydlení. Tyto prostředky bývají obvykle doplňovány úvěry. Nejčastější úvěry na bydlení domácností představují hypotéky a úvěry ze stavebního spoření. Oba tyto typy úvěrů na bydlení bývají označovány jako levné zdroje úvěrů.²⁶

Zákon o dluhopisech č. 190/2004 uvádí, že hypoteční úvěr je „*úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovitosti, i rozestavěné, když pohledávka z úvěru nepřevyšuje dvojnásobek zástavní hodnoty zastavené nemovitosti. Úvěr se považuje za hypoteční úvěr dnem vzniku právních účinků zástavního práva.*“²⁷

Česká národní banka od 1. října 2018 opět zpřísnila podmínky pro poskytování hypotečních úvěrů. Nově by hodnota dluhu žadatele neměla překročit devítinásobek jeho čistého ročního příjmu. Zadavatel o hypoteční úvěr by měl současně na splátky tohoto úvěru vynakládat maximálně 45 % svého měsíčního čistého výdělku.²⁸ Hypoteční úvěry, které jsou poskytovány na 90% a vyšší (100%) hodnotu nemovitosti, se už skoro nenabízejí. Stoprocentní hypoteční úvěry jsou již téměř všechny eliminovány. Hypoteční úvěry na 80 až 90 % hodnoty nemovitosti již bývají poskytovány omezeně. Nejčastěji bývají poskytovány hypotéky na méně než 80 % ceny dané nemovitosti.²⁹

Ostatní úvěry, které nelze zařadit do předchozích kategorií, zahrnují zejména úvěry poskytnuté osobám samostatně výdělečně činným pro podnikatelské účely.³⁰

²⁶ Srov. SYROVÝ, Petr. *Financování vlastního bydlení*. 2009, s. 20.

²⁷ *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://zakony.kurzy.cz/190-2004-zakon-o-dluhopisech/>

²⁸ Srov. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/>

²⁹ Srov. *Česká národní banka* [online]. 18. 9. 2018 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/>

³⁰ Srov. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/cnb/ekonomika/metodika/30>

4 Zadluženost sektoru domácností

Než se začneme věnovat samotné zadluženosti domácností, je třeba si na úvod objasnit pár základních pojmů, díky kterým snadněji pochopíme tuto problematiku.

Pod pojmem dluh si lze představit povinnost dlužníka vůči věřiteli, a to ke splacení dlužné částky, ale může se jednat i o povinnost jinou. Vystupují zde dva subjekty, kterými jsou dlužník a věřitel. Věřitel poskytuje dlužníkovi určitou peněžní částku, která je navýšená o úrok, který věřitel získá jako kompenzaci za dočasnou ztrátu svého finančního obnosu. Vztah mezi těmi subjekty vzniká písemnou formou.

Situaci, v níž jedinec platí půjčku půjčkou, nazýváme dluhovou pastí či dluhovou spirálou. Mnohdy dlužníkovi nezbyvá nic jiného, než přistoupit k osobnímu bankrotu, protože své úvěry by snad nikdy nesplatil.³¹

Existuje členění na zdravé a nezdravé zadlužování. Je vhodné mít na paměti jedno zlaté pravidlo, které říká, že bychom se neměli zadlužovat kvůli věci, kterou spotřebujeme dříve, než ji zvládneme splatit. Hypotéku na dům, v němž budeme žít řadu let, určitě zahrneme do zdravých dluhů. Půjčku na luxusní automobil, který však hned ztrácí na své hodnotě, bychom mohli řadit mezi dluhy nezdravé.³²

Josef Jílek ve své knize *Finanční trhy a investování* tvrdí, že v 90. letech lidé raději spořili, než utráceli. V současné době již Češi spoří méně a danou věc si koupí raději okamžitě a na úvěr. Lidé bývají dokonce na zadlužování závislí. Lidé jsou snadno ovlivněni reklamami, které jim nabízejí různé půjčky. Mnozí lidé utrácí za zbytné statky, luxusní statky a statky, které nejsou nezbytné. Existuje doporučení, že splátky úvěrů a půjček včetně pojištění a případného spoření by neměly přesáhnout 25 % měsíčních příjmů domácnosti.³³

³¹ Srov. Dluhová past. *Insolvence.cz* [online]. Brno [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://insolvence.cz/dluhova-past/>

³² Srov. KORTUSOVÁ, Zuzana. *Naše dluhy a jejich dopady*. 2017, s. 2.

³³ Srov. JÍLEK, Josef. *Finanční trhy a investování*. 2009, s. 463-464.

4.1 Dluhové vztahy

Lidé si mezi sebou půjčují peníze už odjakživa. Kdysi dávno byly dluhové vztahy jednoduché, transparentní a snadno vyčíslitelné.

Dluhové vztahy jsou obtížnější, netransparentní a někdy i nevyčíslitelné. Např. strukturovaný produkt je finanční prostředek, který se skládá z hostitelského dluhového prostředku a vloženého derivátu. Jeho reálnou hodnotu, která znamená pro držitele finanční aktivum a pro finanční instituci finanční závazek. Tento dlužnický vztah se vyčísluje velmi špatně, někdy jeho hodnotu nelze vyjádřit vůbec.

Každý dluhový vztah je tvořen dvěma subjekty, kterými jsou věřitel (má pohledávku vůči dlužníkovi) a dlužník (má závazek vůči dlužníkovi).³⁴

4.2 Příčiny zadlužování

Příčin zadlužování existuje mnoho. Můžeme je rozdělit do několika skupin. Lidé se bohužel velice často zadlužují, aby okolním lidem ukázali, že na to zkrátka mají. Kupují si tedy drahé mobilní telefony či dovolené. Za statusovým problémem je rovněž považováno i vybavení bytu, nový automobil či plastická operace. Tyto položky nemění podstatně naši životní úroveň. Tyto příčiny zadlužování řadíme do skupiny zbytných a zbytečných věcí a špatných úvěrů.

Mezi nejčastější důvody, proč si lidé půjčují peníze, patří:

1. Nulová finanční gramotnost – lidé si obvykle nedovedou spočítat úrok a často jim nedochází, jak dlouho budou onu půjčku splácet.
2. Sociální status – lidé touží po vyšším sociálním statusu, na který bohužel nemají peníze, a proto si berou půjčky (značkové oblečení a boty, drahé mobilní telefony a automobily atd.).
3. Životní náklady – do této kategorie spadají půjčky na nájem, nákup jídla a dalších klíčových životních potřeb.
4. Bydlení – úvěry na bydlení patří do kategorie „dobrých úvěrů“, i tak musíme, však zvážit všechny okolnosti, abychom se nedostali do finančních problémů, kvůli kterým bychom mohli o nemovitost přijít.
5. Podnikání – před samotnou půjčkou je třeba si vytvořit podrobný byznys plán na minimálně jeden rok (nejlépe tři roky), který bude obsahovat vyčíslení potřebných

³⁴ Srov. JÍLEK, Josef. *Finanční trhy a investování*. 2009, s. 206-207

finančních prostředků pro rozjezd firmy a finanční rezervu, než firma začne přinášet zisk.

6. Zbytečné věci – řadíme sem vybavení domácnosti, které není nezbytné a věci, které lze koupit v přiměřené kvalitě a za nižší cenu.
7. Půjčka na půjčku – dlužník se dostává s jednou půjčkou do problémů a vyřídí si půjčku další, která má mnohdy ještě horší podmínky než půjčka předešlá (vyšší úroková sazba, vyšší sazby poplatků apod.).
8. Krajní životní situace – patří zde úmrtí partnera či partnerky, rozvod, rozchod, ztráta zaměstnání nebo odchod do důchodu.³⁵

4.3 Prodlení fyzických osob

Domácnosti velice často nejsou schopny splácet své dluhy. Největší problém přináší spotřebitelské úvěry. Lidé stále více platí dluh dluhem, berou si tedy nové úvěry, aby mohli splatit ty staré. Bohužel mnoho osob nadcení své schopnosti dluhy splácet a dostávají se do problémů. Půjčky si berou bez většího rozmyšlení a nedovedou si spočítat náklady s tím spojené.

Lidé obvykle nepočítají s tím, že by mohli ztratit své zaměstnání, a tedy i příjmy, ze kterých musí splácet své dluhy. Ztráta zaměstnání patří mezi nejčastější příčiny, kvůli kterým se dlužník dostává do prodlení se splátkami svých dluhů. Mezi další příčiny patří rozvod. Mnozí lidé ztrácejí přehled v tom, kolik vlastně dluží. Navyšují se jim úroky, penále a další poplatky.

Slušný věřitel (zejména banky) se snaží s klientem domluvit a najít nějaké vhodné řešení nastalé problémové situace. Pokud klient vyvine snahu tuto situaci řešit, banky mu mohou odložit splátky. Klient se však musí vzdát svých nadbytečných životních potřeb, vytvářet úspory a snížit podstatně své výdaje. Mnohdy si klienti mohou dovolit nákup pouze nezbytných potravin.

Prodlení dlužníka má určitý průběh. Banky nejdříve klienta upozorní, že daný dluh nesplácí, až poté se obrátí na soud a následkem může být exekuce. Pokud klient nemá zájem na případné domluvě s bankou, tak je nucena předat vymáhání pohledávky vymahačským agenturám. Náklady na vymáhání platí dlužník.³⁶

³⁵ Srov. JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. 2013, s. 125-131.

³⁶ Srov. JÍLEK, Josef. *Finanční trhy a investování*. 2009, s. 456.

4.4 Dopady zadluženosti domácností

Mezi časté dopady zadluženosti domácností patří exekuce. Mnohým domácnostem pomůže s jejich dluhovými problémy pouze osobní bankrot či konkurs.

4.4.1 Exekuce

Exekuce znamená státem povolený a vedený způsob vymáhání dluhů. Osoba, která má za úkol vymáhání dluhů, se nazývá exekutor. Exekutor vykonává svou práci na základě souhlasu soudu. Úkoly, jež exekutor vykonává, jsou brány jako úkony soudu. Každý exekutor musí být členem Exekutorské komory.

Exekutor prozkoumává dlužníkův majetek ve spolupráci s orgány státu, pojišťovny, bankami a dalšími subjekty. Exekutor pátrá po různých informacích o dlužníkovi, jako např. jaké vlastní nemovitosti, kolik peněžních prostředků má uloženo v bance, zda vlastní nějaké cenné papíry, jestli má nějaké spoření apod. Jeho náplní práce je i nahlížení do Seznamu listin o majetkovém režimu manželů, který zabezpečuje Notářská komora České republiky, jestli nenastalo zúžení nebo zrušení rozsahu společného jmění manželů. Tyto informace napomáhají exekutorovi stanovit nejvhodnější variantu uskutečnění exekuce, protože způsob vykonání exekuce nesmí být zjevně nepatřičný a v nepoměru k hodnotě závazku dlužníka vzhledem k ceně exekuce věci.

Dlužník nesmí po obdržení vyrozumění o započetí exekuce dále disponovat se svým majetkem. Exekutor spolu s tímto vyrozuměním posílá i výzvu k zaplacení dlužné částky, zálohy na snížení náklady exekuce a náklady věřitele. Dlužník má 30 dnů na zaplacení těchto částek, pokud tak učiní, jeho exekuce je vyřešena. Také obdrží motivační výhodu úhrady pouze snížených nákladů exekuce, tedy musí zaplatit pouze polovinu odměny exekutora.

Pokud se dlužník dostane neúmyslně a pouze na přechodné období tíživé finanční situace, a exekuce by měla špatný dopad na něho i jeho rodinu, je zde možnost podání návrhu na odklad exekuce příslušnému exekutorovi.

Exekuce je možno zastavit z důvodů, které jsou uvedeny v exekučním soudním řádu. Častým důvodem je zabavení věcí, u nichž odebrání majiteli není možné. Další příčinou je zjištění, že hodnota majetku dlužníka nepokryje ani výši nákladů exekuce.

V exekčním řádu jsou uvedeny způsoby uskutečnění exekuce, u kterých je nutno dodržovat následující pořadí:

1. Srážky ze mzdy a jiných příjmů.
2. Příkaz pohledávky (jestliže dlužníkovi dluží jiná osoba, je této osobě nakázáno, aby platila exekutorovi).
3. Příkaz k výplatě z bankovního účtu.
4. Prodej nemovitých věcí (imobiliární exekuce) a movitých věcí (mobiliární exekuce).

O exekucích pojednává zákon č. 120/2001 Sb., exekční řád, v němž nalezneme odkazy na zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Nezabavitelné částky jsou upraveny zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Úkony exekutora jsou dále upraveny různými vyhláškami k exekčnímu řádu.³⁷

4.4.2 Osobní bankrot, konkurs

V České republice existují dvě zákonné a účinné cesty, jak se dlužníci mohou vypořádat se svými dluhovými problémy. První variantou je osobní bankrot, který se většinou vyznačuje splátkovým kalendářem. Druhou možností je konkurs, který spočívá ve zpeněžení majetkové podstaty. O těchto krajních prostředcích k řešení finančních problémů rozhoduje soud. Stěžejním zákonem je Zákon 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).³⁸

Matt King ze Citigroup pronesl tento výrok: „*Lidé si dříve či později uvědomí, že dluh se musí platit. K tomu dojde obrovskou vlnou bankrotů nebo splátek trvajících mnoho let, což povede k nižšímu ekonomickému růstu. To, o čem jsme si třicet let mysleli, že je normální, se dnes naprosto vymyká.*“³⁹

³⁷ Srov. Exekuce. *Proč se finančně vzdělávat?* [online]. Praha [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/exekuce>

³⁸ Srov. Řešení dluhové spirály: osobní bankrot. *Exekutorská komora České republiky* [online]. [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/926-50-reseni-dluhove-spiraly-osobni-bankrot>

³⁹ Srov. CERVENKA, Andreas. *Peníze: Jakou mají cenu?*

4.4.2.1 Osobní bankrot

Osobní bankrot představuje krajní způsob, jak se mohou dlužníci vypořádat se svými dluhy. Podmínky osobního bankrotu je možno nalézt v Insolvenčním zákoně.

Základní podmínky, jež musí být dlužníkem splněny, jsou následující:

1. Závazky dlužníka musí být minimálně třicet dní v prodlení.
2. Dluhy je nutno mít vůči dvěma a více věřitelům.
3. Dlužník musí být schopen splatit své závazky ve výši 30 %, a to v období 5 let.
4. Dlužník nesmí mít záznam v rejstříku trestů hospodářské a majetkové povahy.

Veškeré výše uvedené podmínky musí dlužník splnit. V průběhu osobního bankrotu jsou příjmy dlužníka omezeny na životní minimum, až po uplynutí 5 let obdrží příjem v plné výši.⁴⁰

Návrh na povolení oddlužení dlužníka sepíše a podá advokát, notář, soudní exekutor, insolvenční správce nebo akreditovaná osoba, která má povolení poskytovat služby, které spadají do sektoru oddlužení.

Osobní bankrot obvykle probíhá splátky ze mzdy či platu a těchto příjmů:

1. Mateřské a rodičovské.
2. Starobního důchodu, invalidního důchodu a pozůstalostních důchodů.
3. Příspěvků na bydlení.
4. Stipendií a darů.⁴¹

⁴⁰ Srov. Osobní bankrot. *Specialista na oddlužení a osobní bankrot* [online]. [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://www.insolvenčni-navrhyci.cz/osobni-bankrot.html>

⁴¹ Srov. Osobní bankrot. *Peníze.cz* [online]. [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/osobni-bankrot>

4.4.2.2 Konkurs

Podle zákona o úpadku a jeho řešení je konkurs... „způsob řešení úpadku spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak.“⁴²

Pro prohlášení konkursu je nutná existence úpadku. Úpadek projednává insolvenční soud v rámci insolvenčního řízení. Návrh na prohlášení konkurzu podává dlužník či jeho věřitel. Dlužník se ocitne v úpadku, pokud vyhovuje těmto podmínkám:

- Má závazky vůči více věřitelům.
- Závazky jsou minimálně 30 dnů v prodlení se splátkami.
- Závazky není schopen splnit (platební neschopnost).

Konkurs mohou prohlásit právnické i fyzické osoby. Právnická osoba či fyzická osoba – podnikatel je v úpadku i tehdy, pokud je předlužena. Předlužení znamená, že dlužník má závazky vůči více věřitelům a souhrn jeho závazků převyšuje jeho majetek. Předlužení se netýká úpadku fyzických osob – nepodnikatelů.⁴³

Účinků prohlášení úpadku dlužníka existuje celá řada. Mezi významné vlivy řadíme:

- Nesplacené pohledávky proti dlužníkovi se považují za splacené.
- Zanikají veškeré jednostranné právní úkony dlužníka, které souvisí s jeho majetkovou podstatou.
- Zaniká společné jmění dlužníka a jeho manžela.
- Oprávnění nakládat s majetkovou podstatou dlužníka přechází na insolvenčního správce.
- Dlužníková způsobilost k právním úkonům a jeho procesní způsobilost zůstává nedotčena.

Zpeněžení majetkové podstaty znamená převedení veškerého majetku dlužníka na peníze, prostřednictvím nichž dochází k uspokojení věřitelů. Majetková podstata může být zpeněžena veřejnou dražbou, prodejem majetku mimo dražbu či prodejem podle ustanovení občanského soudního řádu.⁴⁴

⁴² *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182>

⁴³ Srov. Konkurs. *BusinessInfo.cz* [online]. [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/konkurs-ppbi-50760.html>

⁴⁴ Srov. Konkurs. *Insolvenční právo* [online]. [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: www.insolvencnipravo.eu/konkurs/

5 Vývoj zadluženosti českých domácností 2007 – 2018

Tato kapitola je členěna do více podkapitol, které obsahují analýzu vývoje zadluženosti českých domácností v jednotlivých letech. Úvěry jsou členěny následujícím způsobem:

1. **Podle subjektu** – bankovní úvěry (úvěry od obchodních bank, družstevních záložen, ČNB), úvěry od ostatních finančních zprostředkovatelů, úvěry od nebankovních institucí.
2. **Podle objektu** – celkové úvěry, úvěry na spotřebu, úvěry na bydlení (hypoteční úvěry, standardní úvěry ze stavebního spoření, překlenovací úvěry ze stavebního spoření, spotřebitelské úvěry), ostatní úvěry.
3. **Podle věkových kategorií.**

Pro analýzu hodnotového vyjádření zadluženosti českých domácností byly čerpána data zejména z Českého statistického úřadu a České národní banky. Články z ostatních webových stránek sloužily spíše k objasnění daného vývoje.

ČNB sestavuje přehled o zadlužení domácností ze statistických údajů, které jsou sbírány podle Vyhlášky ČNB č. 346/2013 Sb. ze dne 16. října 2013, o předkládání výkazů bankami a pobočkami zahraničních bank ČNB a Vyhlášky č. 314/2013 Sb. ze dne 17. září 2013, o předkládání výkazů ČNB osobami, které spadají do sektoru finančních institucí. Přehled vykazuje agregaci zůstatků úvěrů sektoru domácností v národní měně, ale i ve všech ostatních měnách.⁴⁵

Z toho vyplývá, že Česká národní banka ve svých statistikách zachycuje pouze úvěry domácností vůči bankám, družstevním záložnám a ostatním finančním zprostředkovatelům, nikoliv však i úvěry vůči nebankovním institucím.

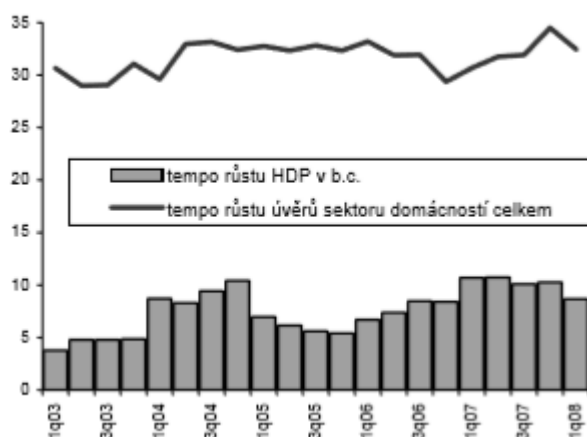
⁴⁵ Srov. Zadluženost domácností. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/cnb/ekonomika/metodika/30>

5.1 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2007

V letech 1997 až 2007 byl zaznamenán prudký nárůst zadluženosti domácností České republiky. V roce 1997 činily bankovní úvěry domácností pouze 48,5 mld. korun, představovaly tedy pouze 2,7 % nominálního HDP. V roce 2007 vzrostl dluh českých domácností vůči obchodním bankám na 688,2 mld. korun, tvořil tedy 19,4 % HDP. Koncem roku dosahovaly úvěry domácností 875,3 mld. korun, což znamená 24,6 % HDP.

Tempo zadlužování domácností se pojí s tempem růstu ekonomiky České republiky. Hrubý domácí produkt v běžných cenách se v letech 1997 až 2007 zdvojnásobil a úvěry domácností se zvýšily sedmkrát.

Graf 1: Ekonomický růst ČR a celkové úvěry domácností v letech 2003 – 2008

Zdroj: ČSÚ

V celkové zadluženosti sektoru domácností, do kterého se řadí i půjčky od všech finančních zprostředkovatelů, v závěru roku 2007 tvořily 83 % bankovní půjčky (včetně družstevních záložen a ČNB). Zbytek zaujímaly ostatní finanční subjekty, které poskytují zejména úvěry na spotřebu. V celkovém hodnotovém vyjádření činily úvěry domácností od veškerých finančních zprostředkovatelů 875,3 mld. korun. Převážnou část úvěrů získaly domácnosti od obchodních bank, družstevních záložen a ČNB (726,3 mld. korun), zbylé úvěry ve výši 149,1 mld. korun byly poskytnuty ostatními finančními zprostředkovateli.

Na strmý růst zadluženosti domácností, který se projevil zejména od roku 2003, mají značný vliv úvěry na bydlení. Nejvyšší tempo růstu bylo zaznamenáno právě u této kategorie úvěrů domácností. V roce 1997 tyto úvěry čítaly v úhrnu jen 12,1 mld. korun. V závěru roku

2007 byly zaznamenány úvěry na bydlení ve výši 515,9 mld. korun, oproti roku 1997 vzrostly 43krát a tvořily 14,5 % HDP České republiky.⁴⁶

Tab. 1: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2007 (v mld. korun)

	HÚ	SÚ ze SS	PÚ ze SS	SÚ	Celkem
31. 1.	3 903	196	1 101	93	5 293
28. 2.	5 195	-51	1 406	129	6 679
31. 3.	6 602	242	2 605	280	9 729
30. 4.	6 715	70	2 139	818	10 919
31. 5.	7 952	191	2 261	517	9 743
Celkem	30 367	648	9 512	1 837	42 363

Zdroj: ČSÚ

V této tabulce byly užity za účelem vyšší přehlednosti následující zkratky: HÚ (hypoteční úvěr), SÚ ze SS (standardní úvěry ze stavebního spoření), PÚ ze SS (překlenovací úvěry ze stavebního spoření), SÚ (spotřebitelské úvěry).

K datu 31. 5. 2007 vzrostly úvěry na bydlení domácností celkem o 42 363 mld. korun. Nejvyšší podíl na tomto zvýšení měly hypoteční úvěry na bydlení. V tomto období domácnosti k financování svých bytových potřeb nejméně využívaly standardní úvěry ze stavebního spoření.

Nejvyšší objem zůstatku hypotečních úvěrů byl zjištěn v rámci věkové kategorie od 35 do 44 let. Naopak nejnižší objem byl zjištěn u věkové skupiny od 15 do 24 let. V tomto roce byl zaznamenán nejvyšší objem nově poskytnutých hypotečních úvěrů u věkové kategorie od 35 do 44 let. Nejnižší objem lze vidět u osob nad 55 let.⁴⁷ Graf, který zobrazuje vývoj objemu zůstatku hypotečních úvěrů podle věkových kategorií je uveden v příloze na straně č. 88. Graf, z něhož lze pozorovat vývoj hodnoty nově poskytnutých hypotečních úvěrů, nalezneme v příloze na straně č. 89.

⁴⁶ Srov. Český statistický úřad [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

⁴⁷ EEIP, a.s. [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://eeip.cz/download/101005-Zlata-koruna-prezentace-EEIP-CCB-duchodova-reforma.pdf>

Úvěry na spotřebu byly koncem roku 2007 zaznamenány ve výši 267,2 mld. korun, což je o 85,2 mld. korun více oproti roku 2005. Banky, družstevní záložny a ČNB poskytly v závěru roku úvěry na spotřebu sektoru domácnost ve výši 138,7 mld. korun.

Ostatní finanční zprostředkovatelé poskytli českým domácnostem spotřební úvěry v hodnotě 128,5 mld. korun. Tyto úvěry se vyznačují kratší dobou splatnosti, nižší hodnotou úvěru a nižšími nároky na bonitu klienta.⁴⁸

Ostatní úvěry, které domácnosti čerpají, vzrostly v tomto roce zhruba o 32 %, a to na 92,3 mld. korun.⁴⁹

⁴⁸ Srov. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

⁴⁹ Srov. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/>

5.2 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2008

Celkový dluh českých domácností v říjnu roku 2008 přesáhl hranici 1 bilionu korun. Upřednostňování spotřeby způsobilo zřetelný nárůst výdajů na tuto spotřebu. Tyto výdaje nebyly hrazeny pouze z disponibilního důchodu, ale rovněž z úvěrů. V roce 2008 byly zaznamenány o 59 % vyšší výdaje na konečnou spotřebu, než tomu bylo v roce 2000, v hodnotovém vyjádření byly tyto výdaje zaznamenány ve výši 1 804 mld. korun. Nejrychlejší nárůst výdajů na spotřebu byl zaznamenán u telekomunikačních služeb (v roce 2000 bylo přiděleno na každých 100 domácností 42 mobilních telefonů, v roce 2008 už to bylo 188 mobilních telefonů), vzdělávání a zdraví. Nejpomaleji se zvyšovaly výdaje na bydlení a služby s tím spojené. Výdaje na potraviny se zvýšily o pětinu. Další příčinou rostoucí zadluženosti českých domácností je zvyšování životních standardů a reálné mzdy.

V roce 2008 vzrostly spotřební úvěry o 31,4 mld. korun, což byl od roku 2005 nejvyšší meziroční přírůstek spotřebních úvěrů obyvatelstvu. V závěru roku 2008 činily tyto úvěry 307,5 mld. korun.

Dalším motivem, proč se lidé zadlužovali, byla preference vlastnického bydlení. Úvěry na bydlení měly nízké úrokové sazby, sazby nebyly výrazně navýšeny ani v období silného hospodářského útlumu české ekonomiky.

V roce 2008 převládala stále silná dominance úvěrů na bydlení, které byly nabízeny zejména bankami a stavebními spořitelny. Úvěry na bydlení tvořily 76,4 % celkového objemu úvěrů obyvatelstvu. Zpomalení české ekonomiky a následný propad měl vliv i na ztrátu dynamiky úvěrů na bydlení. Do července 2008 byly zaznamenány přírůstky vyšší než 30 %, v prosinci však kleslo tempo růstu úvěrů na bydlení na 20,1 %. Lidé se totiž obávali ztráty zaměstnání, snížení příjmů a nepříznivých okolností pro dlouhodobé závazky. V roce 2008 činily úvěry na bydlení 102,7 mld. korun.

Tab. 2: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2008 (v mld. korun)

	HÚ	SÚ ze SS	PÚ ze SS	SÚ	Celkem
31. 1.	4 276	116	2 281	343	7 017
29. 2.	4 442	-116	2 258	-55	6 530
31. 3.	4 146	26	1 991	465	6 860
30. 4.	7 362	-1 833	3 400	539	9 463
31. 5.	4 773	226	2 633	731	8 363
Celkem	24 999	-1352	12 563	2023	38 233
Rozdíl 08-07	-5 368	-2 000	3051	186	-4 130

Zdroj: ČSÚ

V roce 2008 došlo celkově k menším přírůstkům u úvěru na bydlení. Menší přírůstky byly zjištěny v podrobnějším členění u hypotečních úvěrů na bydlení a u standardních úvěrů ze stavebního spoření. U překlenovacích úvěrů ze stavebního spoření a spotřebitelských úvěrů na nemovitosti byly zjištěny vyšší přírůstky, než tomu bylo v roce předcházejícím.⁵⁰

V rámci kategorie ostatní úvěry domácností zaznamenán přírůstek ve výši 16 %, a to na 107 mld. korun.⁵¹

⁵⁰ Srov. Český statistický úřad [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

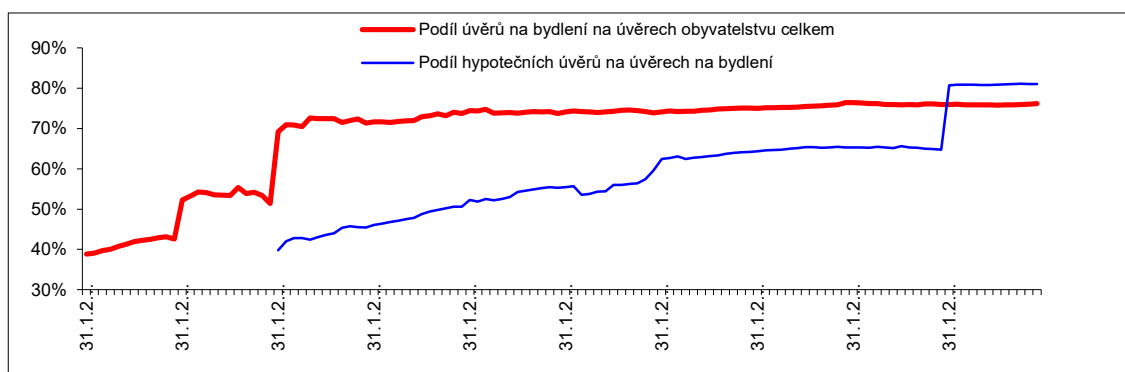
⁵¹ Srov. Česká národní banka [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/>

5.3 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2009

Zadlužování českých domácností se vyznačovalo zejména svou rychlostí. V roce 2000 byly zaznamenány úvěry domácností vůči bankám ve výši 39,7 mld. korun, v roce 2009 už to bylo 973,5 mld. korun. Dále měly domácnosti v tomto roce půjčeno od ostatních finančních zprostředkovatelů 104,1 mld. korun.

I v roce 2009 přetrvávala silná dominance úvěrů na bydlení. Tyto úvěry byly nabízeny zejména bankami a stavebními spořitelny jako hypoteční úvěry a řádné či překlenovací úvěry ze stavebního spoření. Do této kategorie řadíme i spotřebitelské úvěry na nemovitosti, které v závěru roku činily jen 26,2 mld. korun, a to z celkových 684 mld. korun, které banky půjčily domácnostem na bydlení. Nebankovní finanční zprostředkovatelé domácnostem na bydlení vypůjčili jen 1,4 mld. korun.

Graf 2: Úvěry na bydlení a úvěry hypoteční (v %)

Zdroj: ČSÚ

Úvěry na bydlení tvořily 76,2 % celkových úvěrů domácností. Na grafu lze vidět oproti roku 2008 výrazný nárůst podílu hypotečních úvěrů na úvěrech na bydlení. V roce 2009 docházelo k poklesu tempa růstu úvěru na bydlení, v prosinci dokonce kleslo na +11,5 %. V prosinci 2008 bylo zaznamenáno tempo růstu +20,1 %.

Při ochlazení na trhu s úvěry na bydlení byly zjištěny i meziroční změny jejich stavů. V roce 2007 vzrostly úvěry na bydlení o cca 140 mld. korun, v roce 2008 o 102,7 mld. korun a v roce 2009 přibývalo jen 71,7 mld. korun. Celkové náklady u úvěrů na bydlení byly 5,8 %.

V závěru roku 2009 byly zjištěny spotřební úvěry ve výši 185,5 mld. korun. Mezi tyto úvěry patřily debetní zůstatky na běžných a žirových účtech, pohledávky bank z karet, účelové spotřebitelské úvěry na zboží a služby či neúčelové spotřebitelské úvěry. Neúčelové spotřební úvěry byly ve výši 150,4 mld. korun.

V tomto roce rostly ceny spotřebních úvěrů. Záporný zůstatek na bankovním účtu klienta byl v prosinci úročen až 18,7% úrokovou sazbou. Celkové náklady spotřebních úvěrů, které byly poskytnuté bankami, vzrostly z 14,2 % na 15,4 %.

Tab. 3: Změny stavu vkladů domácností u bankovního sektoru ČR (v mil. korun)

	Vklady klientů	Netermínované vklady	Termínované vklady	Vklady ve stavebním spoření s výpovědní lhůtou
2006	102 267	70 803	31 465	50 183
2007	117 878	70 342	47 536	58 299
2008	142 749	104 719	38 030	127 156
2009	110 325	85 564	24 760	-16 936

Zdroj: ČSÚ

Tab. 4: Změny stavu úvěrů sektoru domácností od bankovního sektoru ČR (v mil. korun)

	Úvěry	Spotřební úvěry	Úvěry na bydlení	Ostatní úvěry
2006	121 470	20 316	91 221	3 969
2007	184 601	28 451	139 429	5 855
2008	152 476	31 359	102 749	5 547
2009	101 252	16 502	70 732	2 308

Zdroj: ČSÚ

V roce 2009 vklady vzrostly o 110,3 mld. korun, ale úvěry stouply o 101,3 mld. korun. V tomto roce byly přírůstky vkladů vyšší než narůstající výše úvěrů. V letech 2006 až 2008 byla změna vkladu nižší než přírůstky úvěrů. V roce 2009 snížily domácnosti své vklady skoro ¼ oproti roku 2008, a to z důvodu špatné finanční situace. Změna výše úvěrů byla nižší o 1/3, tj. o více než 51 mld. korun méně než v roce 2008. Snížení přírůstku úvěrů bylo

způsobeno zejména snížením hodnoty úvěrů na bydlení. Úvěry na bydlení v roce 2009 klesly o 32 mld. korun a spotřební úvěry o 15 mld. korun.⁵²

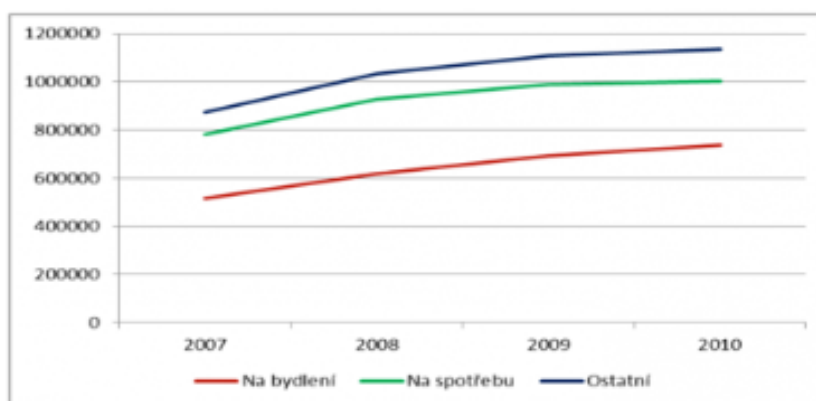
⁵² Srov. Český statistický úřad [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

5.4 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2010

V roce 2010 dlužila průměrná česká domácnost čtvrt milionu korun, tj. osmkrát více, než tomu bylo v roce 2000. Statisticy tvrdí, že zadluženost domácností v České republice není nebezpečná a je nižší než ve vyspělých státech.⁵³

Úvěry domácností v tomto roce vzrostly, ale pouze o 27,6 mld. korun, tedy o 2,5 %. Koncem tohoto roku čítala zadluženost domácností hodnotu 1 130 mld. korun. Hlavním důvodem snižování růstu zadluženosti českých domácností byla světová finanční krize, která se v České republice projevila zejména v roce 2008. V České republice bylo ve větší míře zaznamenáno propouštění zaměstnanců a zpřísnování pravidel pro udělování hypoték.

Graf 3: Hodnota zadlužení domácností v letech 2007 – 2010 (v mil. korun)

Zdroj: www.bankovnictvionline.cz

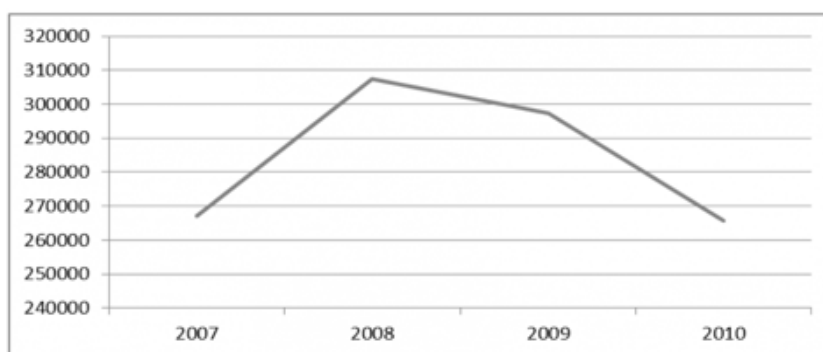
Na tomto grafu můžeme vidět průběh zadluženosti domácností, a to v členění úvěrů na bydlení, na spotřebu a ostatní. V roce 2010 lze spatřit pozvolnější růst zadluženosti.⁵⁴

⁵³ Srov. *Hospodářské noviny* [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-41269070-prumerna-ceska-domacnost-dluzi-polovinu-svych-rocnich-prijmu>

⁵⁴ Srov. *Zadlužování českých domácností (2003-2014)*. *Bankovníctví* [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://bankovnictvionline.cz/neprehlednete/zadluzovani-ceskych-domacnosti-2003-2014>

Nejvyšší nárůst objemu hypotečních úvěrů byl zaznamenán u věkové skupiny mezi 35 až 44 let. Výraznější pokles v rámci nově poskytnutých hypotečních úvěrů byl zjištěn u osob do 34 let. Pokles u starších věkových kategorií byl v menší míře.⁵⁵ Grafy jsou k nahlédnutí v přílohách, a to straně č. 88 a 89.

Graf 4: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v letech 2007 – 2010 (v mil. korun)

Zdroj: www.bankovnictvionline.cz

U úvěrů na spotřebu byl zjištěn meziroční pokles o téměř 32 mld. korun, tj. 10,6 %. Příčinou tohoto poklesu byla stále finanční krize, která měla dopad i na trh nebankovních půjček. Trh nadále působila hospodářská recese a snížená poptávka po finančních produktech vyvolala pokračování klesajícího trendu. Nebankovní instituce mohou odpovídat na změnu stavu na trhu aktivně a pružně. V roce 2010 však nezvládly zvýšit poptávku po spotřebních úvěrech.⁵⁶

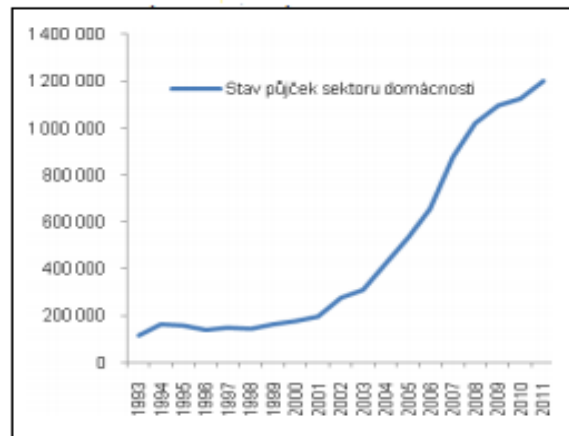
⁵⁵ Srov. *EEIP, a. s.* [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <http://eeip.cz/download/101005-Zlata-koruna-prezentace-EEIP-CCB-duchodova-reforma.pdf>

⁵⁶ Srov. *Zadlužování českých domácností (2003-2014).* *Bankovnictví* [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://bankovnictvionline.cz/neprehlednete/zadluzovani-ceskych-domacnosti-2003-2014>

5.5 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2011

V roce 2011 české domácnosti dlužily 1,2 bilionu korun. V tomto roce byl zjištěný meziroční přírůstek zadluženosti domácností o 5,6 %.

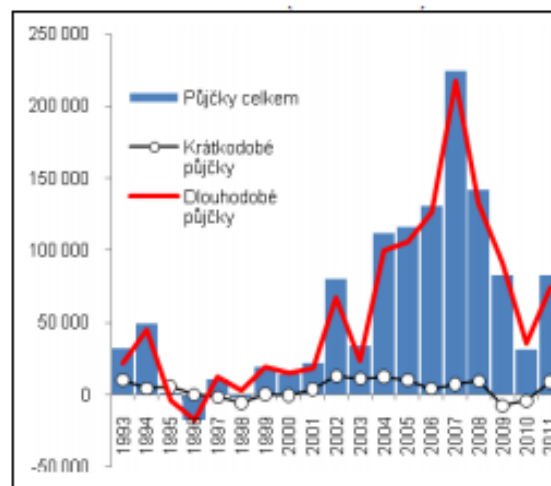
Graf 5: Vývoj úvěrů sektoru domácností v letech 1993 – 2011 (v mil. korun)

Zdroj: ČSÚ

Na tomto grafu lze vidět, že zadluženost českých domácností od roku 1993 výrazně vzrostla.

Graf 6: Meziroční změna objemu úvěrů sektoru domácností (v mil. korun)

Zdroj: ČSÚ

V letech 2004 – 2008 byly zjištěny průměrné meziroční přírůstky o 145 mld. korun, dlouhodobé úvěry byly navýšeny o 136 mld. korun. V letech 2009 – 2011 narostly každý rok

průměrně o 166 mld. korun, dlouhodobé úvěry byly ve výši 159 mld. korun). V období mezi lety 2009 – 2011 byl zjištěn nárůst úvěrů poskytnutých domácnostem pouze o 66 mld. korun, u krátkodobých úvěrů byl zaznamenán průměrný ročník pokles, dlouhodobé půjčky čítaly hodnotu 67 mld. korun v průměru za rok.⁵⁷

V průběhu roku 2011 byly zaznamenány pouze mírné přírůstky v rámci úvěrů na spotřebu domácností, ve 4. čtvrtletí došlo k poklesu. Úvěry na bydlení domácnosti i v tomto roce vzrostly, a to zhruba o 47 mld. korun. Ostatní úvěry sektoru domácností v jednotlivých čtvrtletích narůstaly, v závěru roku činily 144 430,4 mld. korun.⁵⁸

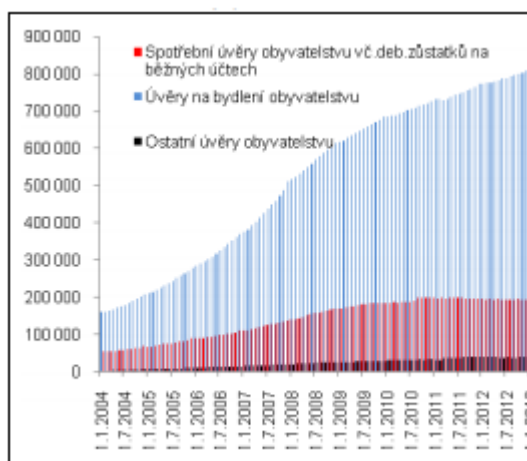
⁵⁷ Srov. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

⁵⁸ Srov. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: www.cnb.cz/

5.6 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2012

V závěru roku 2012 čítala zadluženost českých domácností vůči bankám celkovou hodnotu 1 241,3 mld. korun. Úvěry na bydlení byly ve výši 809,8 mld. korun, což je 81 % celkové hodnoty. Spotřební úvěry byly zjištěny v hodnotě 194,51 mld. korun, tj. 19 % z celkové hodnoty dluhu českých domácností. Zbylou část tvoří ostatní úvěry obyvatelstvu, jejichž výše je nepatrná.

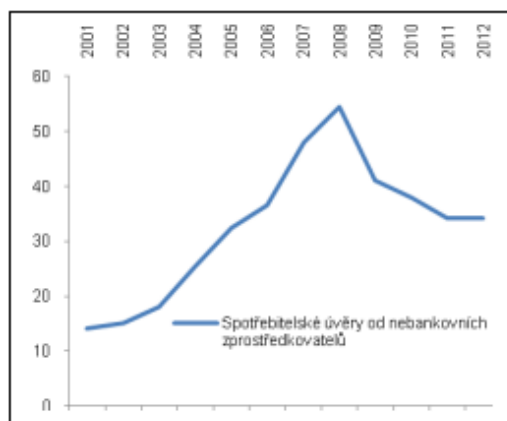
Graf 7: Vývoj korunových úvěrů obyvatelstvu od bank (v mil. korun)

Zdroj: ČSÚ

Tento graf znázorňuje členění úvěrů na spotřební úvěry obyvatelstvu, úvěry na bydlení obyvatelstvu a ostatní úvěry obyvatelstvu. Jak jsem se již několikrát zmínila, tak i na tomto grafu lze vidět, že úvěry na bydlení obyvatelstvu zaujímají největší část úvěrů poskytovaných domácnostem v České republice. Na tomto grafu lze vidět, že úvěry na bydlení po celé znázorněné období pouze rostly. Zatímco u spotřebních úvěrů byly zaznamenány v jednotlivých letech přírůstky i úbytky.

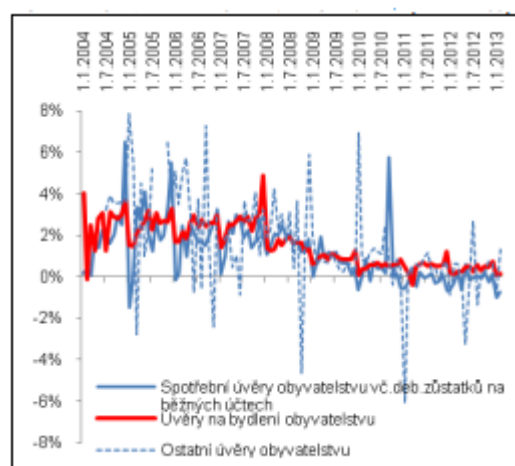
Graf 8: Vývoj úvěrů sektoru domácností od nebankovních institucí v letech 2001 – 2012

Zdroj: ČSÚ

V roce 2009 došlo ke strmějšímu poklesu spotřebitelských úvěrů od nebankovních institucí, meziroční pokles pokračoval i v roce 2010. Rok 2012 přinesl stagnaci stavu spotřebitelských úvěrů domácností.

Graf 9: Meziroční změny korunových úvěrů obyvatelstvu od bank (v %)

Zdroj: ČSÚ

Z následujícího grafu lze vyčíst, že od roku 2008 docházelo k menším meziročním přírůstkům v rámci úvěrů na spotřebu a bydlení domácností. U úvěrů ostatních byly v roce 2009 a 2010 zaznamenány vyšší meziroční přírůstky než v letech ostatních. U spotřebních úvěrů obyvatelstvu bylo od roku 2011 zaznamenáno meziroční snížení. Lidé si zřejmě

nechtěli již v takové míře půjčovat peníze od bank. Banky byly více rozvážné při vyhodnocování bonity svých klientů.⁵⁹

Nejvíce využívanými úvěry domácností jsou opět úvěry na bydlení, které tvoří 72 % z veškerých úvěrů, které banky svým klientům poskytují. V rámci úvěrů na bydlení byla zaznamenána preference hypotečních úvěrů, a to téměř ve výši 87 %, zbylou část zaujímaly zejména úvěry ze stavebního spoření.

I v tomto roce jsou stále znát dopady světové finanční krize, která naši zemi postihla v roce 2008. Nejistota, rostoucí nezaměstnanost a recese se vyskytuje nadále. Banky si prověřují bonitu svých klientů, tak jako to dělaly i v předešlých obdobích. Lidem, kterým banky odmítaly půjčit, se obracely na nebankovní společnosti. Mezi tyto nebankovní společnosti řadíme i podezřelé společnosti, zastavárny, lichváře apod. O výši dluhů domácností vůči těmto společnostem neexistují žádné statistiky. Pokud klienti nesplatí své závazky včas, banky je mohou prodat vymahačským institucím, což vedlo ke snížení dluhů domácností vůči bankám.⁶⁰

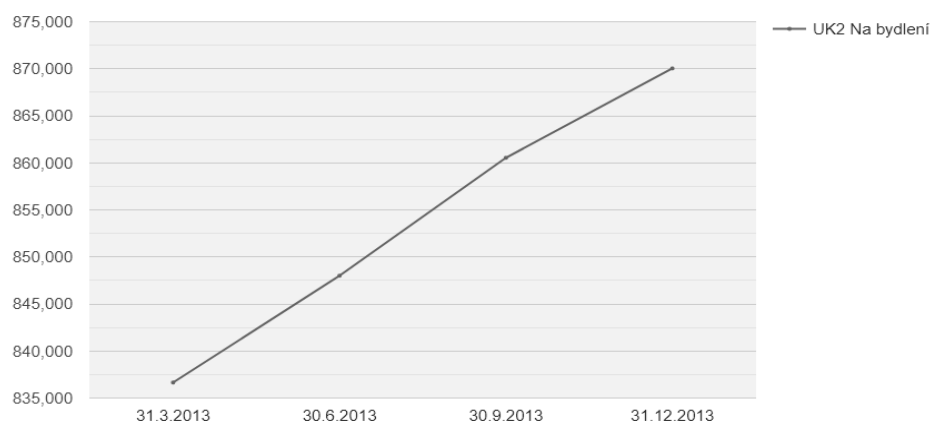
⁵⁹ Srov. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

⁶⁰ Srov. *Hypindex.cz* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.hypindex.cz/clanky/dluhy-domacnosti-klesly-duvod-k-radosti-ale-neni/>

5.7 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2013

V roce 2013 byla zjištěna zadluženost českých domácností ve výši 1 281,4 mld. korun, to je tedy o 40 mld. korun více než v roce 2012. Domácnosti si i tento rok nejvíce půjčovaly na bydlení. Počátkem roku byly zaznamenány absolutně nejnižší ceny nemovitostí.⁶¹

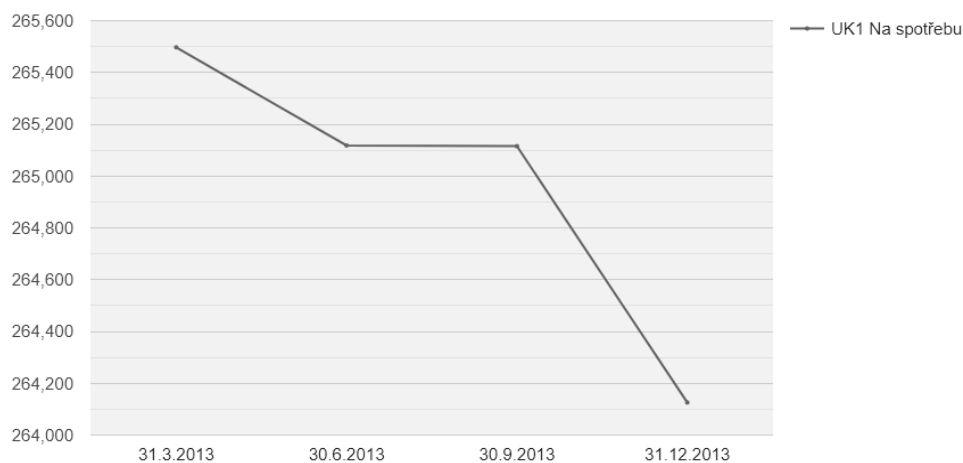
Graf 10: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2013 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

U úvěrů na bydlení domácností byly v jednotlivých měsících zjištěny pouze přírůstky. V lednu byly úvěry na bydlení v hodnotě 832 339,8 mil. korun, v prosinci byl objem těchto úvěrů ve výši 870 036,2 mil. korun. Meziroční nárůst byl zjištěn o 37 696,4 mil. korun.

Graf 11: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v roce 2013 (v mil. korun)

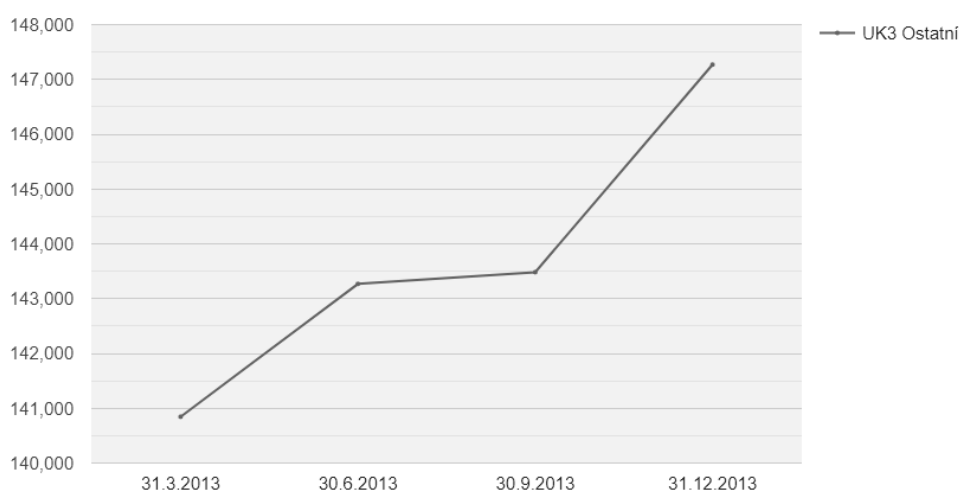
Zdroj: ČNB

⁶¹ Srov. *Gepard Finance* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://www.gpf.cz/vyvoj-cen-nemovitosti-v-letech-2010-2013>

V průběhu roku 2013 byly v jednotlivých měsících zjištěny úbytky či přírůstky objemu úvěrů na spotřebu domácností. Počátkem roku byl spotřební dluh domácností ve výši 264 022,1 mil. korun, v závěru roku to už bylo 264 125,8 mil. korun. V tomto roce se zvýšil objem úvěrů na spotřebu pouze o 123,7 tis. korun.

Česká národní banka sice zaznamenala úbytek stavu úvěru na spotřebu domácností, to ale nutně nemusí znamenat, že si domácnosti půjčovaly méně financí na spotřebu. Banky byly hodně opatrné při poskytování úvěrů a prověřovaly bonitu svých klientů. Mnohé domácnosti se tedy zadlužovaly u nebankovních poskytovatelů, ale i různých nelicencovaných vymahačů. Úvěry od nelicencovaných poskytovatelů se vyznačovaly zejména vysokými splátkami, vysokými úroky a bezohlednými způsoby jednání.⁶²

Graf 12: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2013 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

Na tomto grafu lze v jednotlivých měsících zaznamenat přírůstky či úbytky objemu ostatních úvěrů sektoru domácností. V lednu byly ostatní úvěry ve výši 142 175,5 mil. korun, v prosinci tomu již bylo 147 270 mil. korun, tj. meziroční přírůstek o 5 094,5 mil. korun.⁶³

⁶² Srov. *iROZHLAS* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/zadluzenost-domacnosti-zacala-opet-stoupat-hlavne-kvuli-hypotekam-blizi-se-1-2-bilionu-korun_201305311509_mkaspar

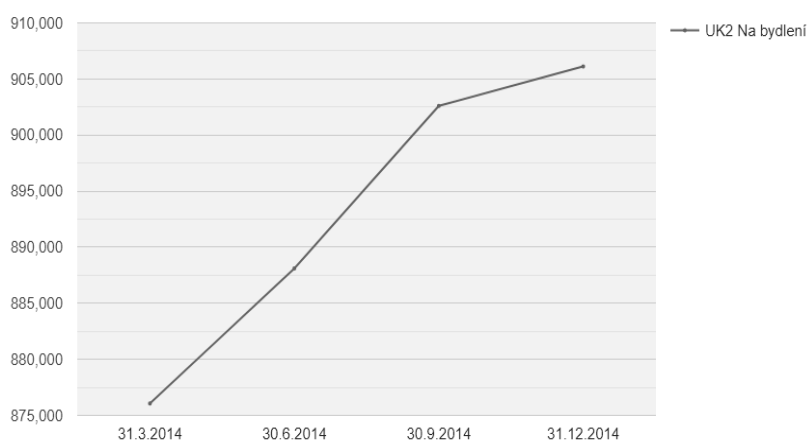
⁶³ Srov. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: www.cnb.cz/

5.8 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2014

Dluhy českých domácností vůči bankám v roce 2014 opět rostly. V tomto roce byly zaznamenány úvěry poskytnuté sektoru domácností ve výši 1 315,2 mld. korun. Oproti minulému roku vzrostla zadluženost českých domácností o 34 mld. korun, tj. o 2,6 %. To je druhý nejmenší přírůstek celkového zadlužení domácností od roku 2007. V roce 2010 byl zaznamenán přírůstek o pouhých 28 mld. korun, což představuje navýšení o 2,5 %.

Na celkovém zadlužení českých domácností se opět nejvíce podílely úvěry na bydlení. Úrokové sazby u hypotečních úvěrů byly v listopadu ještě příznivější než v říjnu, činily v průměru zhruba 2,66 %.⁶⁴ Nízké úrokové sazby a ceny nemovitostí, ale i směřování k nebankovním úvěrům mohou být příčinou nižšího přírůstu celkového zadlužení domácností.

Graf 13: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2014 (v mil. korun)

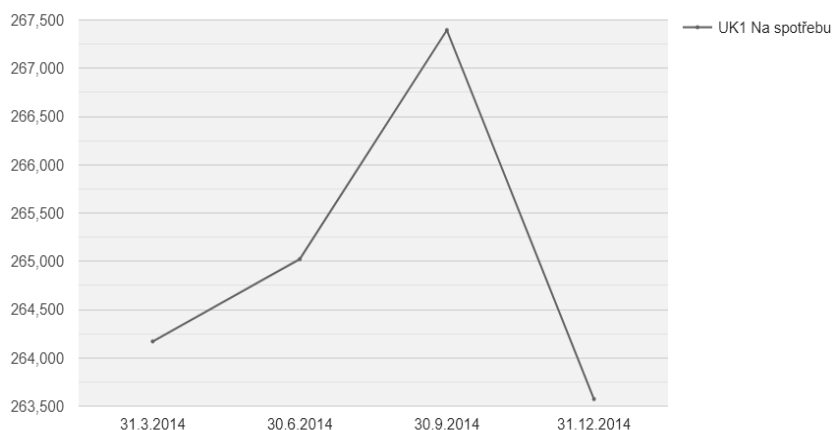

Zdroj: ČNB

V roce 2014 byly zaznamenány téměř ve všech měsících přírůstky úvěrů na bydlení domácností, výjimkou byl pouze konec října, ve kterém došlo ke snížení objemu těchto úvěrů. V lednu byly zjištěny úvěry na bydlení v hodnotě 871 338,4 mil. korun, v závěru roku tyto úvěry vzrostly na 906 112,9 mil. korun, tj. nárůst o 34 774 mil. korun.

⁶⁴ Srov. *E15.cz* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://finexpert.e15.cz/cba-zadluzenost-domacnosti-dosahla-ke-konci-listopadu-1-310-mld-kc>

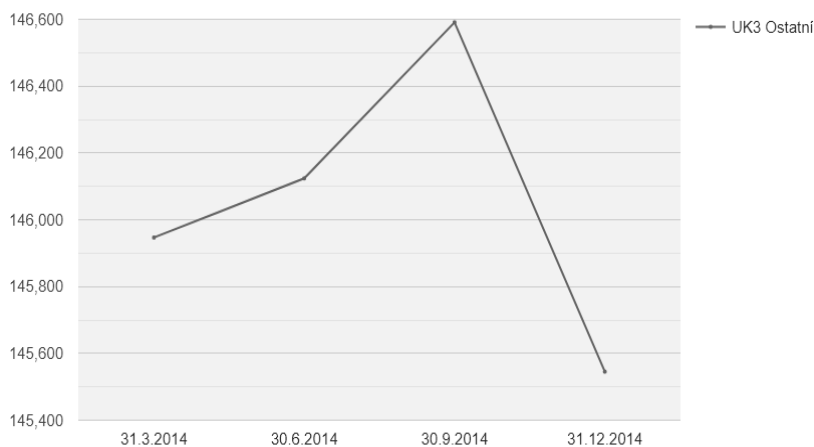
Graf 14: Vývoj spotřebních úvěrů sektoru domácností v roce 2014 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

V jednotlivých měsících byly zpozorovány úbytky či přírůstky objemů úvěrů na spotřebu domácností. V lednu tyto úvěry činily 262 586,6 mil. korun, v prosinci se zvýšily na 263 572,6 mil. korun, což je pouze o 986 tis. korun.

Graf 15: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2014 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

U ostatních úvěrů domácností byly zpozorovány, jak meziměsíční přírůstky, tak i úbytky. V počátku tohoto roku činily ostatní úvěry hodnotu 146 461,7 mil. korun, v závěru roku tato hodnota klesla na 145 545,3 mil. korun, tedy o 916, 4 tis. korun.⁶⁵

⁶⁵ Česká národní banka [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: www.cnb.cz/

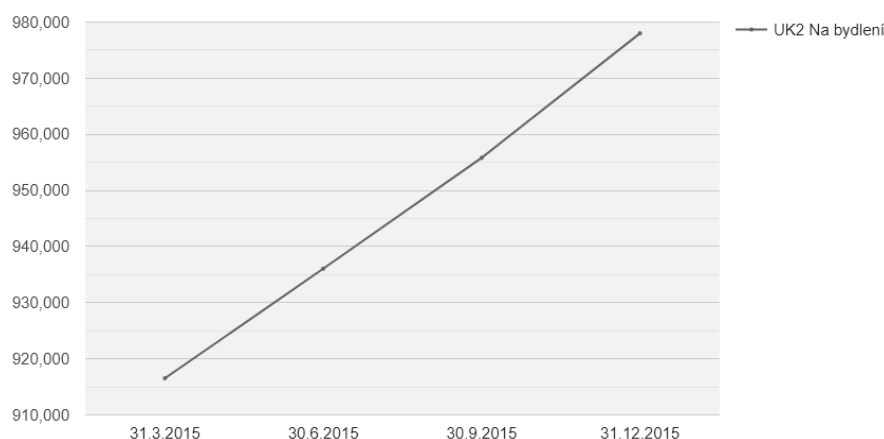
Jak již bylo zmíněno, ČNB ve svých statistikách uvádí údaje pouze o stavu úvěrů poskytovaných bankami, nejsou v nich tedy zachyceny úvěry, které domácnosti čerpají od nebankovních společností. Domácnosti v tomto roce přesunuly čerpání svých úvěrů na spotřebu a ostatních úvěrů spíše k nebankovním poskytovatelům, kteří mají nižší požadavky na bonitu svých klientů, ale požadují vyšší úroky a jsou tedy méně finančně výhodné. Od bank si domácnosti půjčovaly převážně jen na bydlení. Právě z tohoto důvodu ČNB zaznamenala úbytek stavu u ostatních a spotřebních úvěrů domácností.⁶⁶

⁶⁶ Srov. *Bankovní poplatky.com* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://www.bankovnipoplatky.com/rostouci-zadluzenost-domacnosti-u-tuzemskych-bank-rostou-uvery-na-bydleni-ostatni-ne-22707>

5.9 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2015

České domácnosti dlužily v tomto roce 1 391,5 mld. korun, to znamená o 76 mld. korun více než v předcházejícím roce.

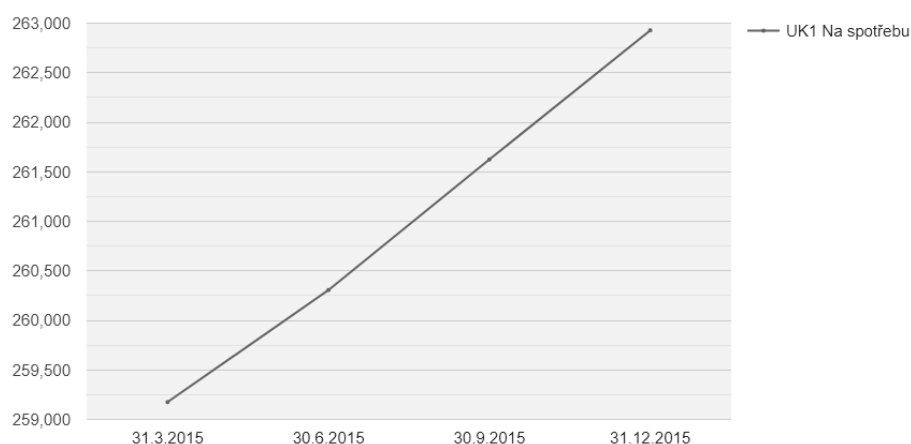
Graf 16: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2015 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

V tomto roce byly zjištěny opět pouze meziměsíční přírůstky. Úvěry na bydlení domácností čítaly začátkem roku hodnotu 908 943,4 mil. korun, v závěru roku to byla hodnota 977 995,1 mil. korun, což představuje zvýšení o 69 051,7 mil korun.

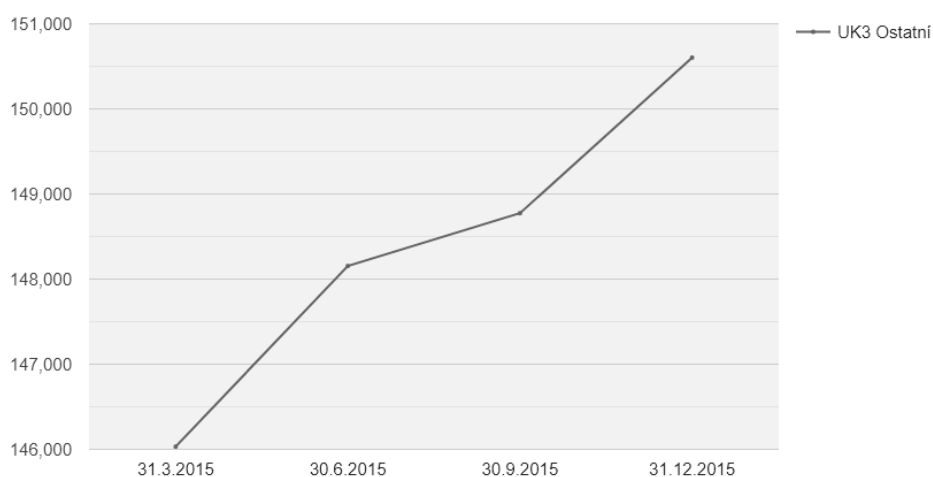
Graf 17: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v roce 2015 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

V tomto roce byly opět u této kategorie úvěrů zaznamenány meziměsíční úbytky, ale také meziměsíční přírůstky. Počátkem roku činily tyto úvěry 262 181,7 mil. korun, v závěru roku byla zaznamenána hodnota 262 927,7 mil. korun, což představuje přírůstek o 746 tis. korun.

Graf 18: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2015 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

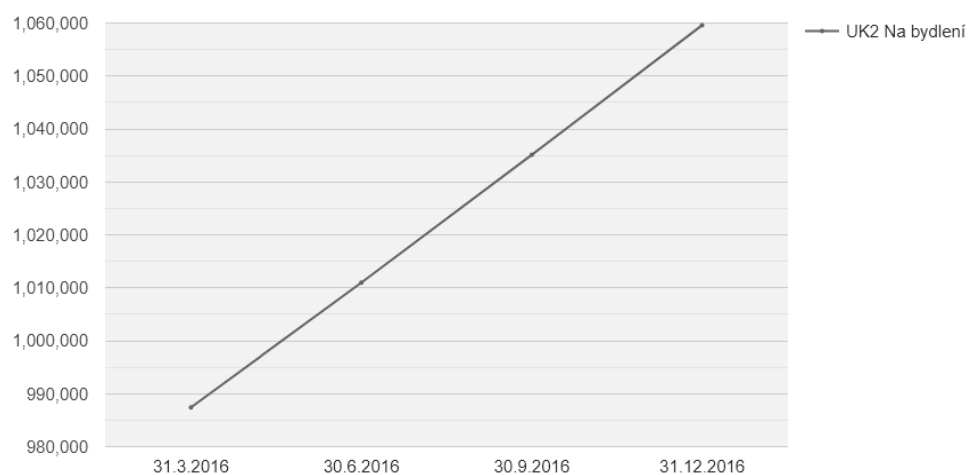
Počátkem roku byl objem ostatních úvěrů domácností ve výši 145 252,3 mil. korun, v závěru roku byl navýšen na 150 602,9 mil. korun, což představuje meziroční přírůstek ve výši 5 350,6 mil. korun.⁶⁷

⁶⁷ Srov. Česká národní banka [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: www.cnb.cz/

5.10 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2016

V tomto roce vzrostla celková zadluženost sektoru domácností téměř o 100 mld. korun, což v procentuálním vyjádření znamená nárůst o 7,2 %. V roce 2016 tedy domácnosti dlužily 1 491 mld. korun.

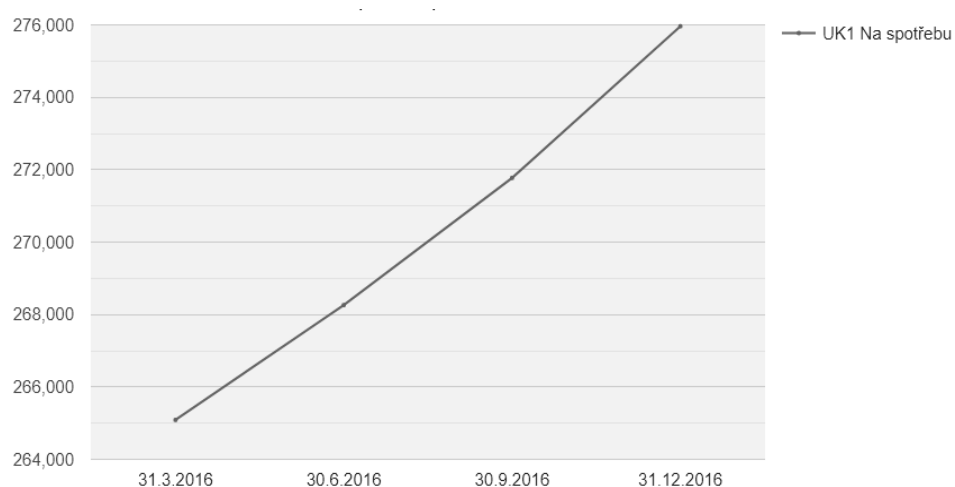
Graf 19: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2016 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

V roce 2016 byly rovněž zaznamenány pouze meziměsíční přírůstky úvěrů na bydlení domácnostem. V lednu byly tyto úvěry ve výši 976 772 mil. korun, v prosinci se navýšily na hodnotu 1 059 589,3 mil. korun, tj. o 82 817,3 mil. korun více, než tomu bylo na počátku roku. V závěru roku tedy úvěry na bydlení přesáhly 1 bil. korun.

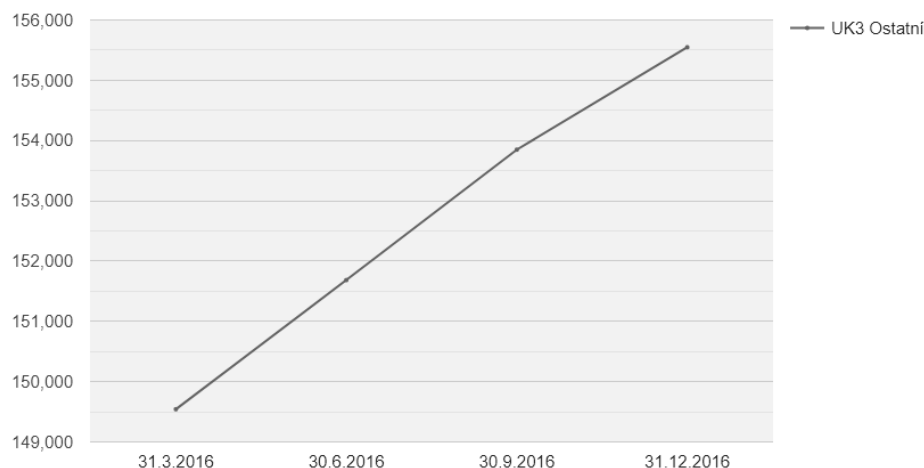
Graf 20: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v roce 2016 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

Z grafu lze vyčíst, že v roce 2016 došlo pouze k meziměsíčním přírůstkům objemu úvěrů na spotřebu domácností. Počátkem roku čítaly tyto úvěry 261 696,8 mil. korun, v závěru roku byla tato hodnota 275 962,2 mil. korun, vzrostla tedy o 14 265,4 mil. korun.

Graf 21: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2016 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

V tomto roce byly zjištěny téměř vždy meziměsíční přírůstky úvěrů na bydlení domácností, až na měsíc únor, ve kterém došlo k mírnému poklesu, a to o 198,4 tis. korun. V lednu činily ostatní úvěry domácností 150 013,9 mil. korun, v prosinci byly tyto úvěry ve výši 155 547,3 mil. korun, to znamená meziroční zvýšení o 5 533,4 mil. korun.⁶⁸

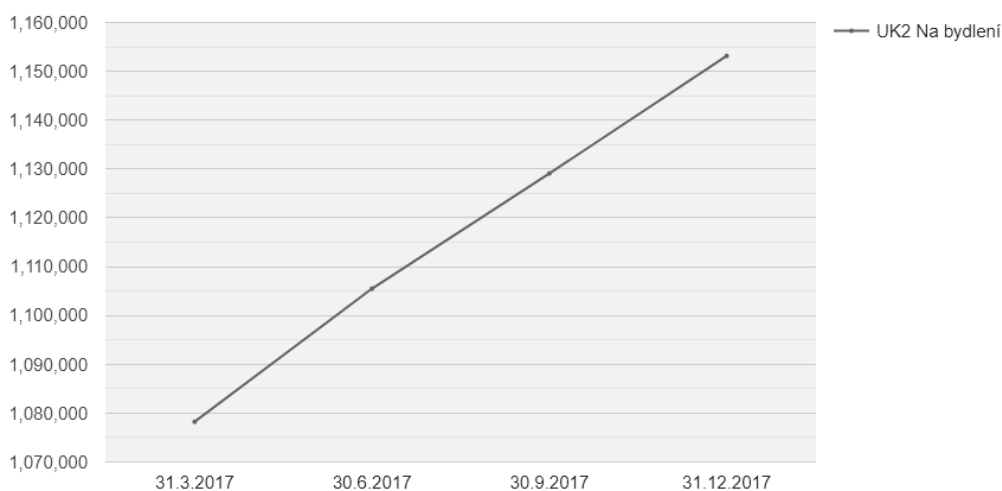
⁶⁸ Srov. Česká národní banka [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: www.cnb.cz/

5.11 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2017

V roce 2017 vzrostly dluhy českých domácností na 1 597,9 mld. korun. Procentuální navýšení bylo totožné s předcházejícím rokem, tedy ve výši 7,2 %. V nominálním vyjádření to bylo 107 mld. korun.

Celkové dluhy domácností vzrostly zejména kvůli úvěrům na bydlení. Domácnosti neodradily ani rostoucí úrokové sazby u těchto úvěrů. Ceny bytů stále stoupaly, zejména pak ve větších městech. Hlavním důvodem byl nedostatek těchto bytů a také příznivá ekonomická situace. Lidem vrůstaly mzdy a nezaměstnanost byla na nízké úrovni.⁶⁹

Graf 22: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2017 (v mil. korun)

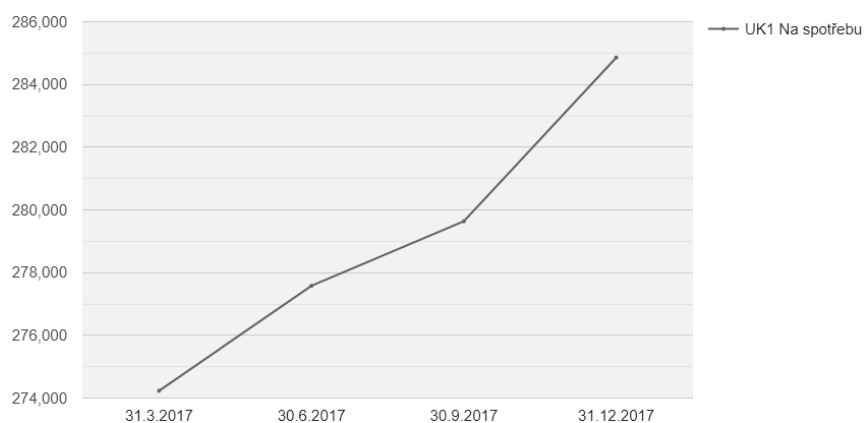

Zdroj: ČNB

I v roce 2017 byly zaznamenány měsíční přírůstky úvěrů na bydlení. V lednu 2017 činily tyto úvěry 1 063 201,2 mil. korun, koncem tohoto roku se zvýšily na 1 153 144,5 mil. korun, tj. o 89 943,3 mil. korun.

⁶⁹ Srov. *Roklen 24* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://roklen24.cz/a/ijmEz/pwc-zadluzenost-domacnosti-tahnou-nahoru-stale-uvery-na-bydleni/>

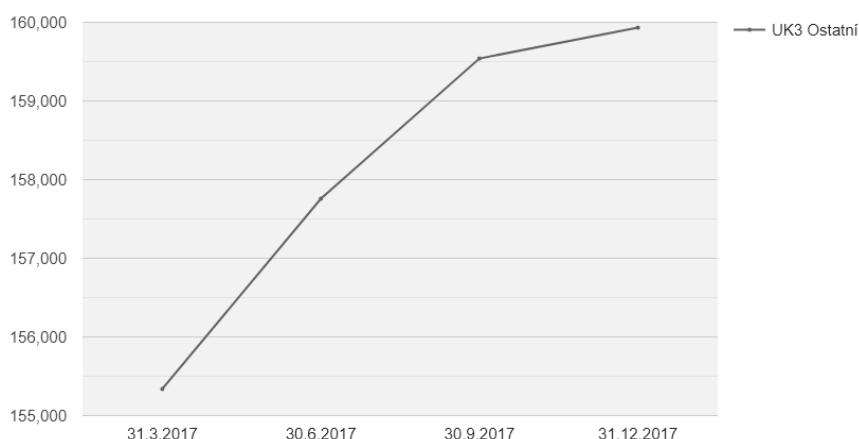
Graf 23: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v roce 2017 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

U této kategorie úvěrů byly zaznamenány i v tomto roce meziměsíční přírůstky či úbytky. V lednu 2017 byly zjištěny úvěry na spotřebu domácností v hodnotě 274 461,8 mil. korun. V závěru roky činily tyto úvěry 284 858,5 mil. korun.

Graf 24: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2017 (v mil. korun)

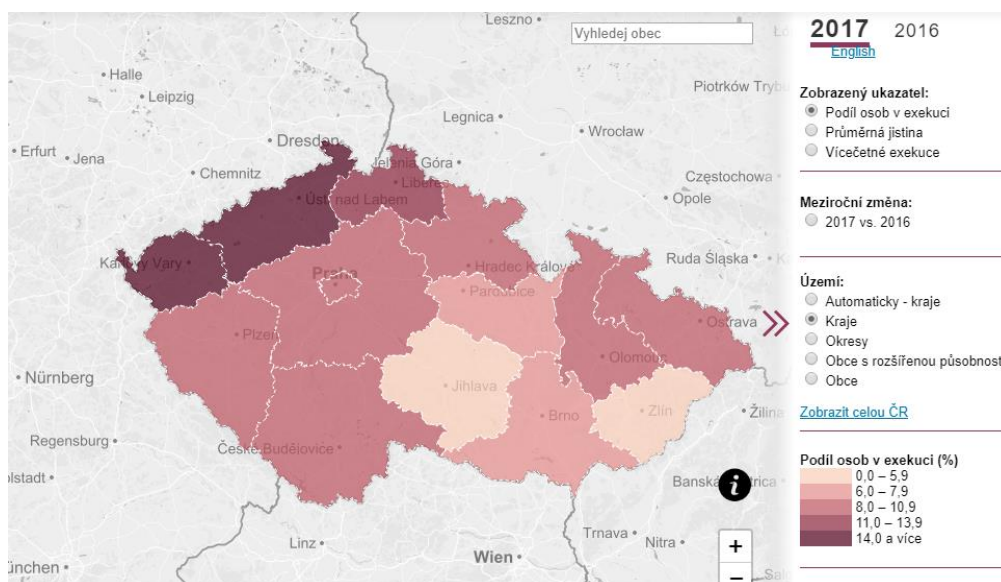
Zdroj: ČNB

U ostatních úvěrů domácností byly v roce 2017 zjištěny meziměsíční přírůstky nebo úbytky. V počátku roky činily tyto úvěry 154 832,6 mil. korun, v závěru roku stouply na 159 931,4 mil. korun, což znamená meziroční přírůstek o 5 098,8 mil. korun.⁷⁰

⁷⁰ Srov. Česká národní banka [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: www.cnb.cz/

Specialisté na sociální problematiku tvrdí, že právě předlužení je největším problémem v zaměstnávání a ve zlepšování situace chudých lidí v ČR. Odborníci také uvádí, že právě rostoucí počet exekucí v některých oblastech brzdí rozvoj. V Ústeckém a Karlovarském kraji byl v roce 2017 zaznamenán podíl osob v exekuci (%) ve výši 14,0 a více. Dlužníci, kteří nesplňují podmínky osobního bankrotu (viz čtvrtá kapitola), mnohdy ztrácejí motivaci k práci, neboť jim výdělek exekutor stejně vezme. Dlužníci většinou nemají nárok ani na dávky, protože ty se počítají z čisté mzdy, nikoliv ze zbývající částky po srážkách. V roce 2019 by měla sněmovna znovu rozhodovat o insolvenční novele. Na oddlužení by mohlo snad dosáhnout více dlužníků. Odborníci jsou přesvědčeni, že si zadlužení lidé nehledají lepší práci, neboť jim samotným stejně více peněz nezbyde.⁷¹

Obr. 4: Mapa exekucí v České republice v roce 2017

Zdroj: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

Tento obrázek znázorňuje podíl osob v exekuci (%) podle jednotlivých krajů. Nejvyšší podíl osob s exekucí byl zjištěn v Karlovarském a Ústeckém kraji. Vysočina a Zlínský kraj má nejnižší podíl osob s exekucí. Olomoucký kraj se umístil na 8. místě ze 14 (1. = nejhorší). V roce 2017 bylo 47 888 osob v exekuci, podíl osob v exekuci byl 8,89 %. Celkový počet exekucí byl 249 176, průměrný počet exekucí na osobu byl tedy 5,2.⁷²

⁷¹ Srov. *Týden.cz* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z:

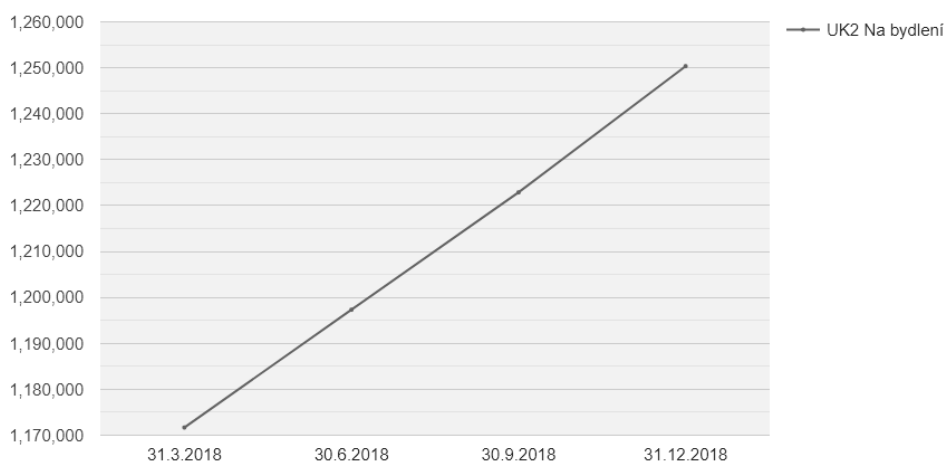
https://www.tyden.cz/rubriky/byznys/cesko/predluzenost-cechu-lide-ztraceji-motivaci-pracovat_509066.html

⁷² Srov. *Mapa exekucí* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

5.12 Vývoj zadluženosti českých domácností v roce 2018

Pro aktuálnější posouzení zadluženosti domácností České republiky jsem se rozhodla analyzovat i vývoj této problematiky v roce 2018. V tomto roce čítaly celkové dluhy domácností hodnotu 1 713 mld. korun, což je o 115 mld. více než roce 2017.

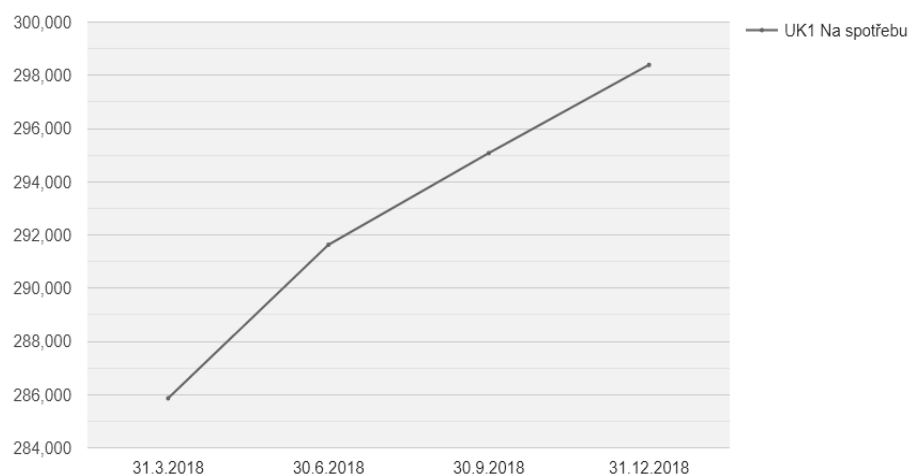
Graf 25: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2018 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

V jednotlivých měsících v roce 2018 docházelo opět pouze k nárůstu zadlužení českých domácností v kategorii úvěrů na bydlení. Počátkem roku 2018 byly zjištěny úvěry na bydlení ve výši 1 159 013,3 mil. korun. V závěru roku hodnota těchto úvěrů na bydlení činila 1 250 392,8 mil. korun, z toho vyplívá meziroční navýšení úvěrů o 91 379,5 mil. korun.

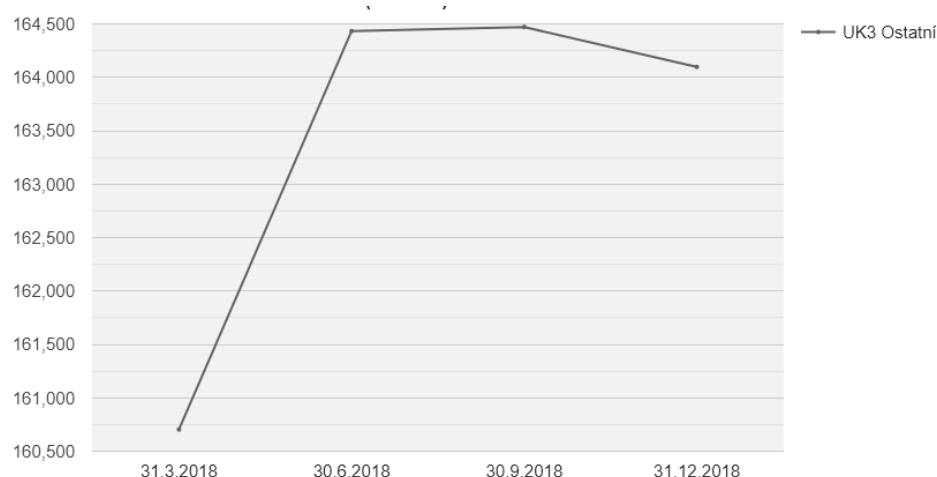
Graf 26: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v roce 2018 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

V roce 2018 nebyly zpozorovány žádné úbytky v rámci úvěrů na spotřebu domácností. V lednu byly zaznamenány úvěry na spotřebu domácností ve výši 284 366,3 mil. korun, v dalších měsících tyto úvěry vzrůstaly. Meziroční přírůstek úvěrů na spotřebu sektoru domácností v roce 2018 čítal hodnotu 14 750,5 mil. korun. V závěru roku tedy úvěry na spotřebu domácností stouply na 299 116,8 mil. korun.

Graf 27: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2018 (v mil. korun)

Zdroj: ČNB

V rámci kategorie ostatní úvěry sektoru domácností byly v roce 2018 zaznamenány v jednotlivých měsících úbytky i přírůstky. Během září a prosince došlo k úbytkům ostatních úvěrů domácností, jak lze vidět na grafu, který je uveden výše. V lednu činily ostatní úvěry domácností 160 167 mil. korun, v závěru roku se tato hodnota zvýšila o 3 312,9 mil. korun, což znamená závěrečnou hodnotu ostatních úvěrů domácností ke konci roku ve výši 163 479,9 mil. korun.⁷³

⁷³ Srov. Česká národní banka [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: www.cnb.cz/

Bankovní rada ČNB v červnu 2018 zvýšila základní úrokovou sazbu na 1 % (o 0,25 %). Analytici uvedli, že důvodem tohoto zvýšení je ekonomický vývoj. Mzdy stále výrazně rostou, koruna oslabila v průběhu posledních týdnů a inflace se dostala nad 2% cíl ČNB. Koruna reagovala posílením na 25,70 koruny za euro. Od úrokových sazeb ČNB jsou odvíjeny úroky bankovních vkladů a úvěrů, což tedy pro domácnosti znamená dražší úvěry na bydlení.⁷⁴

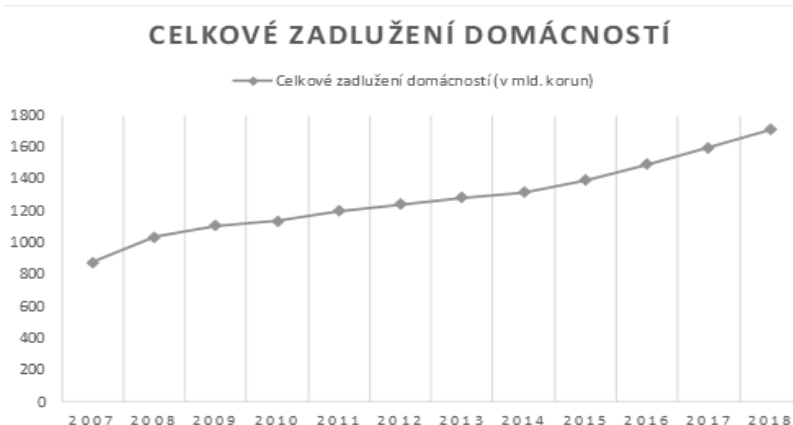
V únoru 2018 realizovala agentura NMS průzkum České bankovní asociace, za účelem zjištění míry a struktury využívaných spotřebitelských půjček. Tohoto průzkumu se zúčastnilo 1030 dospělých obyvatel České republiky. Češi se zadlužují zejména u nebankovních zprostředkovatelů nebo přímo u prodejců zboží (66 %), jen 44 % spotřebitelů využívá bankovní půjčky. Hlavními důvody zadlužování spotřebitelů je jejich neochota spořit (37 %) a slevové akce (41 %). Zkušenosti s úvěrem z minulosti má 37 % lidí a v současnosti splácí úvěr 27 % obyvatel. Lidé si berou půjčky zejména na spotřební elektroniku (30 %), bílou techniku (24 %), automobil (22 %) nebo bytové vybavení (15 %). Podle průzkumu si lidé půjčují zejména na předměty denní potřeby, což je způsobeno právě již zmíněnou neochotou šetřit a možností různých výhodných splátkových akcí, ale i nedostatkem finančních prostředků (35 %).⁷⁵

⁷⁴ Srov. *Zprávy - Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/>

⁷⁵ Srov. *Czech-ba* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/tz_2018_vysledky_vyzkumu_jak_cesi_financuji_sve_nakupy_unor_2018.pdf

Za účelem lepšího přehledu o vývoji zadluženosti domácností v České republice uvádím tabulky a grafy, které shrnují údaje o vývoji této problematiky v letech 2007 – 2018. Částky jsou uvedeny v mil. korun. Tabulky a grafy jsem zpracovala sama podle údajů ČNB.

Graf 28: Celkové zadlužení sektoru domácností 2007 – 2018 (v mld. korun)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů ČNB

Tab. 5: Celkové zadlužení sektoru domácností v letech 2007 – 2018 (v mil. korun)

Datum	Celková hodnota	Nominální přírůstek	Procentuální přírůstek
31. 12. 2007	875 331,6	219 985,4 ⁷⁶	33,5 %
31. 12. 2008	1 034 498,1	159 166,5	18,2 %
31. 12. 2009	1 108 504,0	74 005,9	7,2 %
31. 12. 2010	1 136 161,1	27 657,1	2,5 %
31. 12. 2011	1 200 256,9	64 095,8	5,6 %
31. 12. 2012	1 241 347,6	41 090,7	3,4 %
31. 12. 2013	1 281 432,0	40 084,4	3,2 %
31. 12. 2014	1 315 230,8	33 798,8	2,6 %
31. 12. 2015	1 391 525,7	76 294,9	5,8 %
31. 12. 2016	1 491 098,8	99 573,1	7,2 %
31. 12. 2017	1 597 934,4	106 835,6	7,2 %
31. 12. 2018	1 712 989,5	115 055,1	7,2 %

Zdroj: Vlastní propočty na základě údajů ČNB

⁷⁶ Celkové zadlužení domácností v závěru roku 2006 bylo ve výši 655 436,2 mil. korun.

Celkové zadlužení domácností nejvíce vzrostlo v roce 2007. Po světové hospodářské krizi se lidé obávali ztráty zaměstnání, snížení příjmů domácností a proto půjčovali si méně. Domácnosti také ve větší míře čerpaly nebankovní úvěry, neboť tyto společnosti měly nižší nároky na bonitu svých klientů a tyto úvěry byly tedy dostupnější. V letech 2015 – 2018 docházelo opět k vyšším přírůstkům celkových úvěrů domácností. V letech 2007 – 2018 došlo ke zvýšení téměř o polovinu.

Tab. 6: Vývoj kategorií úvěrů sektoru domácností v letech 2007 – 2018 (v mil. korun)

Rok	Úvěry na spotřebu	Úvěry na bydlení	Ostatní úvěry	Celkem
31. 12. 2007	267 204,5	515 881,8	92 245,3	875 331,6
31. 12. 2008	307 528,2	619 938,2	107 031,7	1 034 498,1
31. 12. 2009	297 315,3	691 697,5	119 491,2	1 108 504,0
31. 12. 2010	265 616,6	738 386,2	132 158,3	1 136 161,1
31. 12. 2011	267 763,7	788 062,8	144 430,4	1 200 256,9
31. 12. 2012	266 063,4	831 540,7	143 743,5	1 241 347,6
31. 12. 2013	264 125,8	870 036,2	147 270,0	1 281 432,0
31. 12. 2014	263 572,6	906 112,9	145 545,3	1 315 230,8
31. 12. 2015	262 927,7	977 995,1	150 602,9	1 391 525,7
31. 12. 2016	275 962,2	1 059 589,3	155 547,3	1 491 098,8
31. 12. 2017	284 858,5	1 153 144,5	159 931,4	1 597 934,4
31. 12. 2018	299 116,8	1 250 392,8	163 479,9	1 712 989,5

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů ČNB

Tato tabulku zobrazuje podrobnější vývoj celkových úvěrů, ale i jejich rozdělení na spotřební úvěry, úvěry na bydlení a ostatní úvěry. Následující kapitola je věnována komparaci těchto dílčích kategorií úvěrů sektoru domácností, v níž je tato tabulka blíže rozpracována.

6 Komparace dílčích kategorií úvěrů domácností

Tato kapitola je věnována komparaci jednotlivých kategorií úvěrů sektoru domácností v letech 2007 – 2018. ČNB uvádí ve svých statistikách členění na spotřební úvěry, úvěry na bydlení a ostatní úvěry. Tyto kategorie úvěrů byly blíže specifikovány ve druhé kapitole.

6.1 Komparace úvěrů na spotřebu domácností 2007 – 2018

Tab. 7: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v letech 2007 – 2018 (v mil. korun)

Datum	Celková hodnota	Nominální změna	Procentuální změna
31. 12. 2007	267 204,5	+56 837,0	+27,0 % ⁷⁷
31. 12. 2008	307 528,2	+40 323,7	+15,1 %
31. 12. 2009	297 315,3	-10 212,9	-3,3 %
31. 12. 2010	265 616,6	-31 698,7	-10,7 %
31. 12. 2011	267 763,7	+2 147,1	+0,8 %
31. 12. 2012	266 063,4	-1700,3	-0,6 %
31. 12. 2013	264 125,8	-1937,6	-0,7 %
31. 12. 2014	263 572,6	-553,2	-0,2 %
31. 12. 2015	262 927,7	-644,9	-0,2 %
31. 12. 2016	275 962,2	+13 034,5	+5,0 %
31. 12. 2017	284 858,5	+8 896,3	+3,2 %
31. 12. 2018	299 116,8	+14 258,3	+5,0 %

Zdroj: Vlastní propočty podle údajů ČNB

V letech 2007 – 2018 byly zaznamenány meziroční přírůstky i úbytky úvěrů na spotřebu. Nejvyšší přírůstek byl v roce 2007. Preference spotřeby vedla ke zvýšení výdajů na tuto spotřebu. Lidé nehradili tyto výdaje pouze ze svých příjmů, ale i z úvěrů. Nejvyšší snížení stavu těchto úvěrů bylo zaznamenáno v roce 2009. Ekonomické subjekty se rozhodovaly na základě ekonomické situace v naší zemi, to znamená po finanční krizi. V České republice docházelo k propouštění zaměstnanců. Lidé se obávali ztráty zaměstnání a menších výdělků, proto tedy upouštěli od úvěrů na spotřebu. Spotřební úvěry domácností využívaly hojně i od nebankovních poskytovatelů, a proto nedocházelo mnohdy k navýšení stavu v rámci těchto úvěrů. Od roku 2016 se úvěry na spotřebu začaly opět zvyšovat. České domácnosti se již

⁷⁷ K datu 31. 12. 2016 činily úvěry na spotřebu domácností 210 367,5 mil. korun.

vzpamatovaly z finanční krize v roce 2008. Lidé touží po vyšším životním standardu, který mnohdy financují prostřednictvím úvěrů na spotřebu. Stav úvěrů na spotřebu domácností se od roku 2007 zvýšil o 31 912,3 mil. korun, tj. o 11,9 %.

6.2 Komparace úvěrů na bydlení domácností v letech 2007 – 2018

Tab. 8: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v letech 2007 – 2018 (v mil. korun)

Datum	Celková hodnota	Nominální přírůstek	Procentuální přírůstek
31. 12. 2007	515 881,8	140 804,5	37,5 % ⁷⁸
31. 12. 2008	619 938,2	104 056,4	20,2 %
31. 12. 2009	691 697,5	71 759,2	11,6 %
31. 12. 2010	738 386,2	46 688,7	6,7 %
31. 12. 2011	788 062,8	49 676,6	6,7 %
31. 12. 2012	831 540,7	43 477,9	5,5 %
31. 12. 2013	870 036,2	38 495,5	4,6 %
31. 12. 2014	906 112,9	36 076,7	4,1 %
31. 12. 2015	977 995,1	71 882,2	7,9 %
31. 12. 2016	1 059 589,3	81 594,2	8,3 %
31. 12. 2017	1 153 144,5	93 555,2	8,8 %
31. 12. 2018	1 250 392,8	97 248,3	8,4 %

Zdroj: Vlastní propočty na základě údajů ČNB

V letech 2007 – 2018 docházelo ke zvyšování stavu úvěrů na bydlení domácností. Právě kvůli rostoucímu trendu těchto úvěrů roste celkové zadlužení českých domácností. Lidé totiž začali preferovat své vlastní bydlení, před bydlením v pronajatých bytech či domech. Po finanční krizi si lidé nepůjčovali na bydlení v takové míře, jako tomu bylo předtím. Hlavním důvodem bylo propouštění zaměstnanců, jak jsem se již zmínila. Dalším motivem bylo také zpřísnění pravidel pro poskytování úvěrů na bydlení. V letech 2007 – 2018 bylo zaznamenáno zvýšení o 734 511 mil. korun, tj. o 142,4 %. Je dokázáno, že 40 % příjmů domácností je směřováno právě na bydlení. Do budoucna se předpovídá zvyšování těchto výdajů na bydlení, a to na úkor výdajů na spotřebu.

⁷⁸ V závěru roku 2006 byly zjištěny úvěry na bydlení domácností ve výši 375 077,3 mil. korun.

6.3 Komparace ostatních úvěrů domácností v letech 2007 – 2018

Tab. 9: Vývoj ostatní úvěrů sektoru domácností v letech 2007 – 2018 (v mil. korun)

Datum	Celková hodnota	Nominální přírůstek	Procentuální přírůstek
31. 12. 2007	92 245,3	22 253,9	31,8 % ⁷⁹
31. 12. 2008	107 031,7	14 786,4	16,0 %
31. 12. 2009	119 491,2	12 459,5	11,6 %
31. 12. 2010	132 158,3	12 667,1	10,6 %
31. 12. 2011	144 430,4	12 272,1	9,3 %
31. 12. 2012	143 743,5	-686,9	-0,5 %
31. 12. 2013	147 270,0	3 526,5	2,5 %
31. 12. 2014	145 545,3	-1 724,7	-1,2 %
31. 12. 2015	150 602,9	5 057,6	3,5 %
31. 12. 2016	155 547,3	4 944,4	3,3 %
31. 12. 2017	159 931,4	4 384,1	2,8 %
31. 12. 2018	163 479,9	3 548,5	2,2 %

Zdroje: Vlastní propočty dle údajů ČNB

V letech 2007 – 2018 docházelo k poklesu, ale i růstu stavu ostatních úvěrů domácností. Nejvyšší nárůst stavu ostatních úvěrů lze vidět v roce 2007, naopak nejvyšší pokles nastal v roce 2014. I živnostníci využívali nebankovní úvěry mnohdy více než úvěry od bank. Od roku 2007 byla hodnota úvěrů zvýšena o 71 234,6, tj. o 77,2 %.

⁷⁹ Koncem roku 2006 byly zaznamenány ostatní úvěry domácností ve výši 69 991,4 mil. korun.

7 Návrh řešení dluhových problémů pro domácnosti

Ve čtvrté kapitole byla blíže rozebrána zadluženost domácností. V této kapitole jsou objasněny dluhové vztahy, příčiny zadlužování, prodlení fyzických osob atd. V této kapitole jsou vymezeny i dopady dluhových problémů domácností. Tyto poznatky slouží k vytvoření návrhu řešení dluhových problémů pro domácnosti, kterému je věnována tato kapitola.

Lidé touží po lepším sociálním statusu, což bývá jednou z hlavních příčin, proč se lidé zadlužují. Příčiny zadlužování již v bakalářské práci rozebrány byly. Mnozí dlužníci své platební možnosti podcení a dostávají se do dluhových problémů.

Na počátku dluhových problémů je dobré obrátit se na banku nebo finančního zprostředkovatele daného úvěru. Poskytovatelé úvěrů nabízejí odklad splátek nebo sjednání splátkového kalendáře.

Pokud má dlužník více úvěrů, jejichž splátky jsou pro něj příliš vysoké, existuje možnost konsolidace půjček. Konsolidace půjček spočívá ve sloučení půjček dohromady, kdy poté platíte pouze jednu splátku, která bude nižší, než byly dosavadní splátky. Tuto službu mají ve své nabídce mnohé banky i další finanční zprostředkovatelé. Úrokové sazby i výše maximální vypůjčené částky u jednotlivých poskytovatelé liší. Úrokové sazby se pohybují od 2,6 % do 10 %. KB nabízí výši půjčky až do 2,5 mil. korun.

Mým dalším návrhem je prodej dražšího majetku, který lze zařadit do zbytných, i luxusních statků. Pokud jste si pořídili luxusní automobil, motorku či šperky, měli byste se zamyslet nad tím, zda není lepší tyto předměty prodat a vyřešit tak své dluhové problémy.

Za krajní řešení dluhových problémů, ale mnohdy i jediné, považují osobní bankrot či konkurs. Konkurs představuje zpeněžení majetkové podstaty, což znamená, že můžete přijít i o střechu nad hlavou. Vaše nemovitost je prodána a ze získaných peněžních prostředků dochází k uspokojení věřitelů. Osobní bankrot pro vás znamená to, že po dobu 5 let nebudete mít k dispozici svůj čistý příjem. Každý měsíc budete pobírat pouze nezabavitelnou částku. Nezabavitelná částka na osobu povinného pro rok 2019 činí 9 643 Kč. Na každou vyživovanou osobu (manžela, dítě apod.) připadá nezabavitelná částka ve výši 1 607,17 Kč.⁸⁰ Zbývající peněžní suma z našeho čistého měsíčního výdělku je určena na splacení našich dluhů.

⁸⁰ Srov. *Alfa software* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <http://www.alfasoftware.cz/zmena-zvyseni-nezabavitelnych-castek-pro-rok-2019/>

7.1 Desatero zodpovědného dlužníka

Velice podstatné je zvážení toho, zda si můžeme zadlužení a s tím spojené pravidelné splácení vůbec dovolit. Dále je nutno zamyslet se nad tím, kde si dané prostředky vypůjčíme, neboť dílčí zprostředkovatelé půjček a jejich produktu se od sebe mnohdy značně liší. V neposlední řadě je také nutno důkladné nastudování dané úvěrové smlouvy a obchodní podmínky. Smlouvu o úvěru i obchodní podmínky zprostředkovatele daného úvěru je nutno znát i chápat.

Před uzavřením úvěru bychom si měli položit tyto otázky:

1. Potřebujeme danou věc opravdu koupit? Nejsme pouze ovlivněni reklamou?
2. Máme dobře sestavený rozpočet? Budeme schopni ze zbytku našich finančních prostředků hradit pravidelné splátky úvěru?
3. Vyzkoušeli jsme si úvěr „nanečisto“? Měli bychom si zkusit odkládat alespoň tři měsíce částku, kterou bychom měli platit jako splátku potenciálního úvěru.
4. Co všechno se nám může přihodit v době splácení úvěru? Např. narození dítěte, autonehoda, závažná nemoc apod.
5. Máme vytvořené finanční rezervy? Klíčová je tvorba rezerv v dobrých časech. Finanční odborníci tvrdí, že bychom si měli měsíčně šetřit na stáří zhruba 10 % svého současného příjmu.
6. Můžeme si zřídit nějaké pojištění, třeba proti vážné nemoci či zranění?
7. Jak budeme volit věřitele? Zpravidla platí, že ten nejlevnější úvěr a zároveň i téměř většinou bez úroků nám poskytnou naši nejbližší. Dražší úvěry nám poskytne banky. Nebankovní instituce poskytují úvěry s nejvyššími úrokovými sazbami.
8. Na jaké podmínky si musíme dát pozor? Nejlepším ukazatelem výhodnosti či nevýhodnosti je roční procentní sazba nákladů (zkr. RPSN). RPSN udává, kolik za rok zaplatíme za náš úvěr a zahrnuje i všechny platby, jako jsou např. poplatky za vedení úvěrového účtu apod. Nevýhodnější úvěr by měl být ten, jehož RPSN čítá nejnižší hodnotu.
9. Splácíme úvěr podle smlouvy? Dluhy je třeba platit řádně a včas!
10. Víme, že komunikace je výhodná? Většina bank nabízí svým klientům možnost odkladu splátek.⁸¹

⁸¹ Srov. KORTUSOVÁ, Zuzana. *Naše dluhy a jejich dopady*. 2017, s. 2-4.

Těchto deset bodů by si měl osvojit každý, kdo se chystá zadlužit nebo už dokonce nějaké dluhy má. Veškeré tyto body považují za důležité. Při jejich dodržování můžeme zamezit dluhovým problémům.

7.2 Předcházení dluhových problémů

Efektivní hospodaření s penězi představuje schopnost vystačit si se svými finančními prostředky, umět si je vydělat a užitečně s nimi nakládat. Můžeme zde zahrnout finanční gramotnost, znalost finančních produktů apod. V rámci tohoto efektivního hospodaření je důležité, aby byly příjmy vyšší než výdaje, jak již bylo uvedeno v podkapitole 2.3. Měli bychom si vytvořit domácí účetnictví, přehled majetku a finanční rezervu. Efektivní správou peněz můžeme předejít dluhovým problémům.⁸²

7.3 Správné zadlužení

Správné zadlužení je sice zvláštním pojmenováním, neboť zadlužit se správně zřejmě doslova nefunguje. V této kapitole, však uvedu případy, kterým bychom se měli v rámci úvěrů vyvarovat.

1. Nezastavujme svůj dům, pokud tedy zástava není podmínkou pro získání onoho úvěru. Většinou se jedná o hypoteční úvěry, u kterých je zástava nutná. Zástava nemovitosti se dále pojí s neúčelovou americkou hypotékou, kterou lze použít na cokoliv. Každý z nás však musí zvážit, zda je rozumné zastavit svůj dům kvůli menšímu obnosu peněz, než má tento dům svou hodnotu nebo si vzít raději spotřebitelský úvěr.
2. Ručení svým příbuzným nebo dokonce přátelům bychom se měli raději vyhnout. Existuje velká pravděpodobnost, že dluh poté budeme muset splatit my sami.
3. Rodině a přátelům bychom půjčovat neměli, protože nás mohou snadněji ovlivnit. Známe se a máme mezi sebou jakési citové pouto. Mnohdy se stává, že si dopřávají různé věci, ale peníze, které si od nás půjčili, nám nevrátí.
4. Brát si půjčky od lichvářů nebo rychlé půjčky před výplatou není vůbec tou správnou volbou, jak získat finanční prostředky. Lichvou se nazývá půjčka, jejíž úroková sazba je dvojnásobně vyšší než u běžného bankovního účtu.⁸³

⁸² Srov. JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. 2013, s. 125-131.

⁸³ Srov. JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. 2013, s. 131-139.

Za nejdůležitější „pravidlo“ správného zadlužování považuji nutnost zvážit, zda je opravdu nutné, si vzít úvěr zajištěný zástavním právem nemovitosti. O takovém úvěru bychom měli uvažovat pouze v případě pořízení našeho nového domu či bytu. Zastavit svou střechu nad hlavou kvůli luxusní dovolené, která má několikanásobně nižší hodnotu, než náš samotný dům, opravdu nepovažuji za vhodný nápad. Co kdybychom přišli o náš dům vzhledem k půjčce, kterou můžeme získat i bez zástavy?

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo na základě analýzy statistických dat srovnat vývoj jednotlivých kategorií úvěrů českých domácností, navrhnout řešení dluhových problémů domácností a odhadnout budoucí vývoj této problematiky.

Domácnosti patří mezi čtyři základní subjekty, které jsou zobrazeny v rámci makroekonomického koloběhu. Na trhu výrobních faktorů pronajímají své služby, za něž obdrží odměnu v podobě důchodu, za kterou nakupují na trhu statků a služeb. Trh výrobních faktorů se dále člení na finanční trh, na němž si domácnosti berou úvěry, pokud dosahují deficitního finančního rozpočtu. V dluhových vztazích domácnosti zaujímají zpravidla roli dlužníků. Příčin zadlužování domácností existuje hned několik. Jednorázové nečekané výdaje bývají tím hlavním důvodem, proč se lidé zadlužují. Mnozí dlužníci se dostávají do prodlení se svými splátkami, které často vyústí v dluhové problémy. V České republice každoročně přibývá počet exekucí a osobních bankrotů.

Na základě analýzy statistických dat bylo zjištěno, že celkové zadlužení českých domácností v letech 2007 – 2018 vzrostlo téměř dvojnásobně, tento prudký nárůst byl ovšem zapříčiněn hlavně úvěry na bydlení, které označujeme jako úvěry zdravé. Domácnosti se nejvíce u bank zadlužovaly před světovou hospodářskou krizí, která u nás naplno udeřila na podzim roku 2008.

V roce 2007 byly zaznamenány nejvyšší přírůstky ve všech úvěrových kategoriích (úvěry na bydlení, úvěry na spotřebu a úvěry ostatní) za posledních jedenáct let. Tempo zadlužování domácností se pojilo s tempem růstu české ekonomiky. HDP v běžných cenách se mezi léty 1997 – 2007 zdvojnásobilo.

V říjnu 2008 dlužily české domácnosti bankám 1 bilion korun. Lidé již nespořili jako dříve a začali preferovat spíše spotřebu, kterou nehradili pouze svých disponibilních příjmů, ale také z úvěrů. Domácnosti v tomto roce nejvíce utratily za nákup mobilních telefonů. Vysoký nárůst zadlužení domácností v těchto dvou letech byl zapříčiněn zvyšováním životního standardu, vyššími mzdami a preferencí vlastního bydlení.

Světová hospodářská krize měla svůj největší dopad na dluhový trh zejména v letech 2009 – 2012. Celkové zadlužení domácností nadále rostlo, ale opět kvůli úvěrům na bydlení. U spotřebních a ostatních úvěrů bylo v tomto období zaznamenáno i snížení jejich stavů. Banky si důkladně prověřovaly bonitu svých klientů. V období recese se lidé obávali ztráty zaměstnání a s tím souvisejících nižších příjmů. Domácnosti se z tohoto důvodu nezadlužovaly v takové míře, jako tomu bylo předtím.

V roce 2013 se domácnosti u bank zadlužily méně než v předchozím roce, celkové zadlužení však nadále rostlo, a to opět narůstajícím úvěrům na bydlení. V tomto roce klesl stav úvěrů na spotřebu, které domácnostem poskytly banky, to však nemusí znamenat, že už se lidé nezadlužují kvůli spotřebě. Domácnosti si mohly půjčit u nebankovních institucí.

V roce 2014 byly nejnižší ceny bytů a také nízké úrokové sazby. Stav úvěrů na spotřebu a ostatních úvěrů vůči bankám byl snížen, lidé si půjčovali od nebankovních institucí, které mají nižší nároky na bonitu. To způsobilo, že v tomto roce celkové zadlužení vzrostlo nejméně za celé sledované období (2007 – 2018).

V roce 2015 přetrvávaly nízké úrokové sazby, a proto si lidé pořizovali stále více vlastní bydlení. Stav úvěrů na bydlení opět klesl, nabízí se zde možnost, že domácnosti daly opět přednost nebankovním půjčkám.

Od roku 2016 rostla celková zadluženost domácností, ale i všechny kategorie těchto úvěrů. Domácnosti opět nejvíce čerpaly úvěry na bydlení. Tyto úvěry v každém roce vzrostly zhruba o 8 %. V rámci úvěrů na spotřebu byly zaznamenány vyšší přírůstky jen v období světové hospodářské krize. Živnostníci si u bankovní úvěry opět příliš nevyužívaly, zřejmě si stále půjčují spíše u nebankovních společností. Podle průzkumu České národní asociace z roku 2018 se českým domácnostem už nechce spořit. Zadlužují se hlavně kvůli spotřebnímu zboží, na které nemají dostatek financí, ale i kvůli ovlivnění ze strany reklamy.

Na vzrůstající hodnotě celkového zadlužení českých domácností mají nejvyšší podíl úvěry na bydlení, které rok od roku stále rostou. Na tempo růstu těchto úvěrů mají vliv zejména vzrůstající ceny nemovitostí v posledních letech. Skutečnost, že roste stav úvěrů na bydlení, nutně nemusí znamenat, že přibývá počet domácností, které si půjčují na bydlení. Nemovitosti jsou dražší, což znamená, že i lidé si musejí půjčit větší obnos finančních prostředků. Za rostoucími cenami bytů ve městě by měl být jejich nedostatek.

Vývoj české ekonomiky je příznivý, mzdy stále rostou a nezaměstnanost je na nízké úrovni. České domácnosti se již vzpamatovaly z finanční krize v roce 2008. Své výděly už dávno nespoří, ale vynakládají hlavně na spotřebu. Úvěry hradí i běžné spotřební věci, nejčastěji pak spotřební elektroniku. Vzhledem k nízkým či nulovým finančním úsporám musejí mnohé domácnosti nečekané výdaje hradit půjčkami (oprava auta, nová pračka...). Právě nečekané jednorázové výdaje bývají častým důvodem, proč se stále více domácností dostává do dluhových problémů. Téměř 70 % českých domácností využívá nebankovní úvěry, zbylých 30 % si raději půjčuje od bank. Nebankovní instituce se vyznačují kratší dobou splatnosti, vysokými úroky a splátkami, ale i ne příliš vstřícnými praktiky při vymáhání.

Zadluženost českých domácností má negativní dopad na samotné domácnosti, ale i na vývoj české ekonomiky. Vysoká zadluženost způsobuje nestabilitu celého finančního systému. Má negativní dopad také na míru chudobu, domácnosti mají kvůli dluhům menší příjmy, což zamezuje i růstu jejich životní úrovně. Zadluženost domácností představuje problém i na trhu práce. Předlužení lidé mnohdy říkají, že pracovat nebudou, protože by jim celý příjem stejně exekutor zabavil. Mnozí se rozhodnou pracovat na černém trhu. Lidé, kteří mají osobní bankrot, si často nehledají lepší práci, protože pro ně samotné stejně více peněz nezbyde. Zůstane jim stejná výše nezabavitelné částky, ať už pracují v supermarketu či v bance. Lidé s osobním bankrotem často využívají pracovní neschopnosti, neboť výše nemocenské a nezabavitelná částka se od sebe mnohdy příliš neliší. Dlužníci mnohdy také neplatí daně, což znamená nižší příjmy do státního rozpočtu.

Domnívám se, že zadluženost českých domácností bude nadále vzrůstat. Lidé se budou stále více zadlužovat kvůli spotřebním výdajům, aby zvýšili svůj životní standard a ostatním ukázali, že na to zkrátka mají. Podle mého názoru úvěry na bydlení porostou mírněji, a to z důvodu přísnějších pravidel v poskytování úvěrů, které banka zavedla v loňském roce. Mnoho žadatelů totiž podmínky nesplní a banka jim úvěr neposkytne.

Použitá literatura a zdroje

1. BÁRTA, Zbyněk. *Finanční gramotnost: výpočty v Excelu*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-483-5.
2. BERGMANNOVÁ, Lenka, Daniel HŮLE a David ŠMEJKAL. *PŮJČKY A ÚVĚRY obezřetně a uvážlivě*. 2016. ISBN 978-80-87719-49-7.
3. BREZINA, Corona. *Understanding the Gross Domestic Product and the Gross National Product*. New York: The Rosen Publishing Group, 2012. ISBN 978-1-4488-5569-8.
4. BRYANT, W. Keith a Kathleen D. ZICK. *The Economic Organization of the Household*. Second. Cambridge University Press, 2005. ISBN 978-0521805278.
5. CERVENKA, Andreas. *Peníze: Jakou mají cenu?*. Praha: Práh, 2014. ISBN 978-80-7252-504-1.
6. JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4833-7.
7. JÍLEK, Josef. *Finanční trhy a investování*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-1653-4.
8. JÍLKOVÁ, E. *Mikroekonomie*. Olomouc: MVŠ Olomouc 2012. ISBN 978-80-7455-038-6.
9. JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3259-6.
10. JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. Druhé. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4385-1.
11. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. Třetí. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.
12. KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví*. BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0001-8.
13. KORTUSOVÁ, Zuzana. *Naše dluhy a jejich dopady*. Hradec Králové: Garamon, 2017. ISBN 978-80-87719-48-0.
14. MACHKOVÁ, Hana. *Mezinárodní marketing*. Čtvrté. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5366-9.
15. PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie*. Praha: Melandrium, 2006. ISBN 80-86175-46-6.
16. ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5858-9.

17. SCHILLER, Bradley R. *Mikroekonomie*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0109-6.
18. SYROVÝ, Petr. *Financování vlastního bydlení*. Páté. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2388-4.
19. Disposable income. *Investopedia* [online]. 4. 5. 2018 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/d/disposableincome.asp>
20. KRAJŇÁK, Michal. Daňový systém ČR. *Týmový web* [online]. 2018 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://mvso.sharepoint.com/studenti/Studijn%20opory/Bc.%20E%20+M/Da%C5%88ov%C3%BD%20syst%C3%A9m%20C4%8CR.pdf#search=da%C5%88ov%C3%BD%20syst%C3%A9m>
21. Rodinný rozpočet: Výdaje nezbytné, nutné a zbytné. *Peníze.cz* [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/financni-poradenstvi/56764-rodinny-rozpocet-vydaje-nezbytne-nutne-a-zbytne>
22. Dobrá péče o zákazníky korumpuje, poskytněte ji. *Intuitivní marketing* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.intuitivnimarketing.cz/maloobchod/dobra-pece-korumpuje>
23. AMEIR, Omar, Daniela NAVRÁTILOVÁ a Miroslav RÖSSLER. *Management 2* [online]. 2018 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://mvso.sharepoint.com/studenti/Studijn%20opory/Bc.%20E%20+M/Management%202.pdf#search=management%202>
24. Rozpočet. *Proč se finančně vzdělávat?* [online]. Praha [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/rozpocet>
25. Aktivní bankovní obchody. *Masarykova univerzita* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/jaro2009/PFSPSA/um/Aktivni_obchody_banky.doc
26. Úvěr. *Portál POHODA* [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/obcanske-pravo/novy-obcansky-zakonik/uver/>
27. Zákon o spotřebitelském úvěru – nový. *BusinessCenter* [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://business.center.cz/business/pravo/zakony/spotrebitelsky-uver-novy/>
28. Zákon o dluhopisech č. 190/2004 Sb. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://zakony.kurzy.cz/190-2004-zakon-o-dluhopisech/>

29. Zadluženost domácností. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/cnb/ekonomika/metodika/30>
30. Dluhová past. *Insolvenca.cz* [online]. Brno [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://insolvenca.cz/dluhova-past/>
31. Exekuce. *Proč se finančně vzdělávat?* [online]. Praha [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/exekuce>
32. Řešení dluhové spirály: osobní bankrot. *Exekutorská komora České republiky* [online]. [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/926-50-reseni-dluhove-spiraly-osobni-bankrot>
33. Osobní bankrot. *Specialista na oddlužení a osobní bankrot* [online]. [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://www.insolvencni-navrhy.cz/osobni-bankrot.html>
34. Osobní bankrot. *Peníze.cz* [online]. [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/osobni-bankrot>
35. Zákon č. 182/2006 Sb. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182>
36. Konkurs. *BusinessInfo.cz* [online]. [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/konkurs-ppbi-50760.html>
37. Konkurs. *Insolvenční právo* [online]. [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: www.insolvencnipravo.eu/konkurs/
38. *EEIP, a.s.* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://eeip.cz/download/101005-Zlata-koruna-prezentace-EEIP-CCB-duchodova-reforma.pdf>
39. Průměrná česká domácnost dluží polovinu svých příjmů. *Hospodářské noviny* [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-41269070-prumerna-ceska-domacnost-dluzi-polovinu-svych-rocnich-prijmu>
40. Zadlužování českých domácností (2003-2014). *Bankovníctví* [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://bankovnictvionline.cz/neprehlednete/zadluzovani-ceskych-domacnosti-2003-2014>
41. *Dluhy českých domácností klesly. Důvod k radosti ale není.* *Hypoindex.cz* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.hypoindex.cz/clanky/dluhy-domacnosti-klesly-duvod-k-radosti-ale-neni/>
42. Vývoj cen nemovitostí v letech 2010-2013. *Gepard Finance* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://www.gpf.cz/vyvoj-cen-nemovitosti-v-letech-2010-2013>

43. *iROZHLAS* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z:
[https://www.irozhlas.cz/ekonomika/zadluzenost-domacnosti-zacala-opet-stoupat-hlavne-
kvuli-hypotekam-blizi-se-1-2-bilionu-korun_201305311509_mkaspar](https://www.irozhlas.cz/ekonomika/zadluzenost-domacnosti-zacala-opet-stoupat-hlavne-kvuli-hypotekam-blizi-se-1-2-bilionu-korun_201305311509_mkaspar)
44. Zadluženost domácností dosáhla ke konci listopadu 1 310 mld. Kč. *E15.cz* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: [https://finexpert.e15.cz/cba-zadluzenost-domacnosti-dosahla-ke-
konci-listopadu-1-310-mld-kc](https://finexpert.e15.cz/cba-zadluzenost-domacnosti-dosahla-ke-konci-listopadu-1-310-mld-kc)
45. *Bankovnipoplatky.com* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z:
[https://www.bankovnipoplatky.com/rostouci-zadluzenost-domacnosti-u-tuzemskych-bank-
rostou-uvery-na-bydleni-ostatni-ne-22707](https://www.bankovnipoplatky.com/rostouci-zadluzenost-domacnosti-u-tuzemskych-bank-rostou-uvery-na-bydleni-ostatni-ne-22707)
46. Zadluženost domácností stále táhnou úvěry na bydlení. *Roklen 24* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: [https://roklen24.cz/a/ijmEz/pwc-zadluzenost-domacnosti-tahnou-nahoru-
stale-uvery-na-bydleni](https://roklen24.cz/a/ijmEz/pwc-zadluzenost-domacnosti-tahnou-nahoru-stale-uvery-na-bydleni)
47. *Mapa exekucí* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z:
<http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>
48. Předluženost Čechů? Lidé ztrácejí motivaci pracovat. *Týden.cz* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: [https://www.tyden.cz/rubriky/byznys/cesko/predluzenost-cechu-lide-
ztraceji-motivaci-pracovat_509066.html](https://www.tyden.cz/rubriky/byznys/cesko/predluzenost-cechu-lide-ztraceji-motivaci-pracovat_509066.html)
49. Česká národní banka zvýšila sazby. *Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z:
[https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ceska-narodni-banka-zvysila-
sazby/r~d4a3913879fa11e8aa390cc47ab5f122/](https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ceska-narodni-banka-zvysila-sazby/r~d4a3913879fa11e8aa390cc47ab5f122/)
50. Spotřebitelské zadlužování: Češi se zadlužují především nákupem zboží na splátky. *Czech-ba* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: [https://www.czech-
ba.cz/sites/default/files/tz_2018_vysledky_vyzkumu_jak_cesi_financuji_sve_nakupy_unor_2
018.pdf](https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/tz_2018_vysledky_vyzkumu_jak_cesi_financuji_sve_nakupy_unor_2018.pdf)
51. Změna zvýšení nezabavitelných částek pro rok 2019. *Alfa software* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: [http://www.alfasoftware.cz/zmena-zvyseni-nezabavitelnych-castek-pro-
rok-2019/](http://www.alfasoftware.cz/zmena-zvyseni-nezabavitelnych-castek-pro-rok-2019/)
52. Celkové zadlužení domácností. *ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z:
[https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestuid=1538&
p_strid=AAD&p_lang=CS](https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestuid=1538&p_strid=AAD&p_lang=CS)

53. Zadluženost českých domácností. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534672/115911a06.pdf/124ecf22-3355-4bb1-a697-e8334eedb0fb?version=1.0>
54. Zadluženost domácností. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536100/115108k01.pdf/93270725-6f2e-47d4-b251-703e55c464c5?version=1.0>

Seznam obrázků

Obr. 1: Makroekonomický koloběh	9
Obr. 2: Maslowa pyramida lidských potřeb	21
Obr. 3: Schématická rozvaha bankovního systému v České republice	24
Obr. 4: Mapa exekucí v České republice v roce 2017	62

Seznam grafů

Graf 1: Ekonomický růst ČR a celkové úvěry domácností v letech 2003 – 2008	36
Graf 2: Úvěry na bydlení a úvěry hypoteční (v %)	41
Graf 3: Hodnota zadlužení domácností v letech 2007 – 2010 (v mil. korun)	44
Graf 4: Vývoj úvěrů na spotřebu domácností v letech 2007 – 2010 (v mil. korun)	45
Graf 5: Vývoj úvěrů sektoru domácností v letech 1993 – 2011 (v mil. korun)	46
Graf 6: Meziroční změna objemu úvěrů sektoru domácností (v mil. korun)	46
Graf 7: Vývoj korunových úvěrů obyvatelstvu od bank (v mil. korun)	48
Graf 8: Vývoj úvěrů domácností od nebankovních institucí v letech 2001 – 2012	49
Graf 9: Meziroční změny korunových úvěrů obyvatelstvu od bank (v %)	49
Graf 10: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2013 (v mil. korun)	51
Graf 11: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v roce 2013 (v mil. korun)	51
Graf 12: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2013 (v mil. korun)	52
Graf 13: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2014 (v mil. korun)	53
Graf 14: Vývoj spotřebních úvěrů sektoru domácností v roce 2014 (v mil. korun)	54
Graf 15: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2014 (v mil. korun)	54
Graf 16: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2015 (v mil. korun)	56
Graf 17: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v roce 2015 (v mil. korun)	56
Graf 18: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2015 (v mil. korun)	57
Graf 19: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2016 (v mil. korun)	58
Graf 20: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v roce 2016 (v mil. korun)	58
Graf 21: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2016 (v mil. korun)	59
Graf 22: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2017 (v mil. korun)	60
Graf 23: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v roce 2017 (v mil. korun)	61
Graf 24: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2017 (v mil. korun)	61
Graf 25: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2018 (v mil. korun)	63
Graf 26: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v roce 2018 (v mil. korun)	63
Graf 27: Vývoj ostatních úvěrů sektoru domácností v roce 2018 (v mil. korun)	64
Graf 28: Celkové zadlužení sektoru domácností 2007 – 2018 (v mld. korun)	66

Seznam tabulek

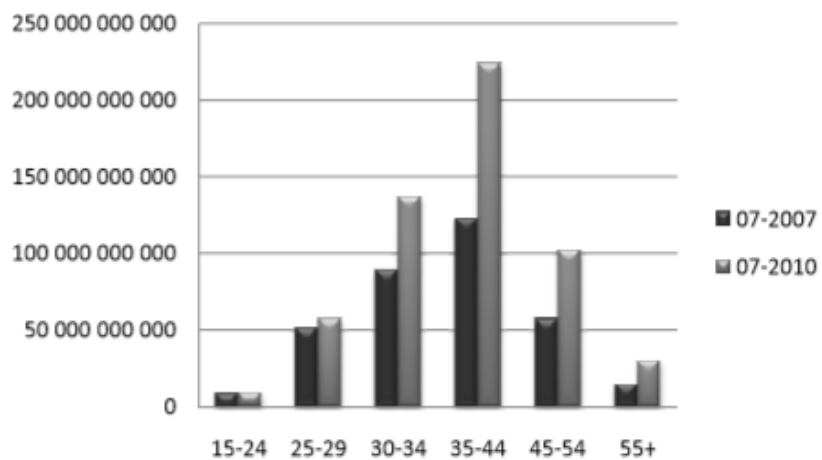
Tab. 1: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2007 (v mld. korun)	37
Tab. 2: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v roce 2008 (v mld. korun)	40
Tab. 3: Změna stavu vkladů domácností u bankovního sektoru ČR (v mil. korun)	42
Tab. 4: Změna stavu úvěrů sektoru domácností od bankovního sektoru ČR (v mil. korun)	42
Tab. 5: Celkové zadlužení sektoru domácností v letech 2007 – 2018 (v mil. korun)	66
Tab. 6: Vývoj kategorií úvěrů sektoru domácností v letech 2007 – 2018 (v mil. korun)	67
Tab. 7: Vývoj úvěrů na spotřebu sektoru domácností v letech 2007 – 2018 (v mil. korun)	68
Tab. 8: Vývoj úvěrů na bydlení sektoru domácností v letech 2007 – 2018 (v mil. korun)	70
Tab. 9: Vývoj ostatní úvěrů sektoru domácností v letech 2007 – 2018 (v mil. korun)	71

Seznam příloh

Příloha 1: Hodnota zůstatku hypotečních úvěrů podle věkových kategorií (v Kč)	88
Příloha 2: Hodnota nově poskytnutých hypotečních úvěrů dle věkových kategorií (v Kč)	89

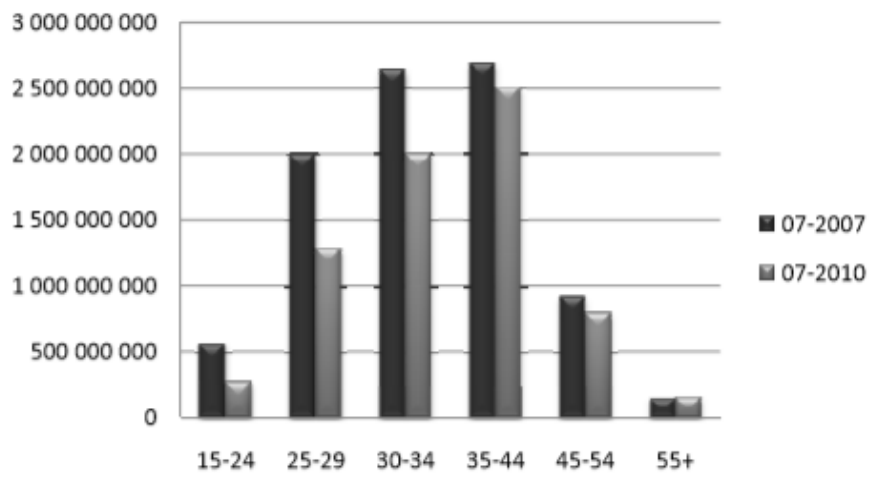
Přílohy

Příloha 1: Hodnota zůstatku hypotečních úvěrů podle věkových kategorií (v Kč)

Zdroj: www.eeip.cz

Příloha 2: Hodnota nově poskytnutých hypotečních úvěrů dle věkových kategorií (v Kč)

Zdroj: www.eeip.cz

Anotace

Bibliografický údaj: Čechová Nikola, Vývoj zadluženosti domácností v České republice v letech 2007 – 2017, Olomouc 2019, bakalářská práce, Moravská vysoká škola Olomouc, vedoucí práce: Ing. Eva Jílková, Ph.D.

Název práce: Vývoj zadluženosti domácností v České republice v letech 2007 – 2017

Autor: Nikola Čechová

Ústav: Ústav ekonomie

Vedoucí práce: Ing. Eva Jílková, Ph.D.

Klíčová slova: zadluženost, domácnost, úvěr, důchod, příjem, výdaj, lidská potřeba, trh

Abstrakt: Cílem bakalářské práce je na základě analýzy provést srovnání dílčích kategorií úvěrů, určit nejzatíženější oblast a navrhnout řešení dluhových problémů domácností. Mezi dílčí cíle patří specifikování teoretických východisek pro zjištění zadluženosti českých domácností. Bakalářská práce je rozvržena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou vymezena základní východiska pro zjištění zadluženosti domácností, důchody sektoru domácností, úvěrové obchody a zadluženost sektoru domácností. V praktické části je analyzován vývoj zadluženosti českých domácností v jednotlivých letech, následně provedeno srovnání jednotlivých kategorií úvěrů domácností a určení nejzatíženější oblasti těchto úvěrů. Dále je navrženo řešení dluhových problémů pro domácnosti.

Title: Development of Household Indebtedness in the Czech Republic in 2007 – 2017

Author: Nikola Čechová

Department: Institute of Economy

Supervisor: Ing. Eva Jílková, Ph.D.

Keywords: indebtedness, household, credit, revenue, income, expense, human need, market

Abstract: The aim of the bachelor thesis is to compare the subcategories of loans, to identify the most stressed area and to propose solutions to household debt problems. Partial objectives include specifying the theoretical basis for determining the indebtedness of the Czech households. The bachelor thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part defines the basic bases for determining household indebtedness, household sector income, credit transactions and household sector indebtedness. The practical part analyzes the development of the indebtedness of the Czech households in individual years, then compares the individual categories of household loans and determines the most burdened area of these loans. Furthermore, the solution of debt problems for households is proposed.